

18de Aarg.

1887.

34te Bind.

For Hjemmet.

Et Tidsskrift

for

nyttig og underholdende Læsning.

Udgivet af A. Thronsen.

15de September. — 17de Hefte.

Decorah, Iowa.

Vaa Udgiverens Forlag.

Trykt i den Norske Synodes Bogtrykkeri.

Entered at the P.-O. at Decorah as 2nd class postal matter.

En interessant Fortælling.

Fortællingen „Stolelæreren og hans Søn“ er nu færdig fra Bogbinderen og sælges heftet i Omflag for 30 Cts., indbundet i Papbind for 45 Cts., i smukt Skirtingsbind for 60 Cts. og i smukt Skirtingsbind og Guldsnit for 75 Cts. I Partier gives den sædvanlige Rabat. Requisitioner saavel i Partier som enkeltvis sendes til Hovedkommissionæren.

Lutheran Publishing House, Decorah, Iowa.

J. J. Audubons Biografi med Portræt, Natten, et Relief af Thorvaldsen, Den udmærkede Fortælling „Anna“, Kurfyrstinde Elisabeth af Brandenburgs Biografi

og meget andet Læsestof (4 Hefter af „For Hjemmet“) sendes portofrit for 35 Cts. Adresse:

R. Thronsdjen, Box 1014, Decorah, Iowa.

10 celdre Bind af „For Hjemmet“,

(120 Hefter med sammenhængende, udvalgt Læsning) sendes portofrit for \$7.50. 6 Bind for \$5.00. 1 Bind for \$1.00.

Adresse: R. Thronsdjen, Decorah, Iowa.

U n m. Ved et Bind forstaaes 12 Hefter. De Bind, som for Tiden kan staaes, er 18de samt 20de til 32de.

Meneely & Company, West Troy, N. Y.,

Klokker. Fordelagtigt bekendt blandt Almenheden siden 1826. Kirke-, Kapel-, Skole-, Brandalarm og andre Klokker; ogsaa forskjellige Slags Klokkespil.

J. J. O. Gremm.

sælger

Pianoer, Orgler, Violin-Streng, Sy-Maskiner, Olie, Naale etc.

af bedste og billigste Slags, saa billigt, som det kan sælges.

Se ind til ham, førend De afflutter Handel med nogen Anden.

Pianoer og Orgler stemmes, og Arbeidet garanteres.

Office i det gamle Post-Office ligeoverfor St. Cloud Hotel.

1 b

DECORAH, IOWA

For Hjemmet.

Et Tidsskrift for nyttig og underholdende Læsning.

18de Aarg. } 15de September 1887. } 17de Hefte.

De to Reiser.

Mange Reisende faar den Tanke, at det er deres Pligt ligeoverfor Samfundet at berette om deres Eventyr og Erfaringer paa de Steder, som de anlager, Andre senere vil komme til at gjennemvandre. Jeg ønsker heller ikke at staa tilbage for slige Menneſtevenner, ſkjont jeg kun har gjort et Par Soreiser. Det var for den Tid, at Dampene pladſtede afsted, trodsende Binden og pustende og ſtonnende i lang Fraſtand, men alligevel kan maaffe den store Forſkjel paa mine to Reiser give et Bink til fremtidige Paſſagerer under deres Valg af Skibe og Kapteiner. Uheldigvis er jeg ikke tilſtrækkelig inde i de forſkjellige Udtryk og Benævnelſer, ſom bruges ombord paa Skibe til at kunne tilfredsſtille en Somand, men til Bedſte for en uvidende Landmand vil jeg fortælle de Omſtændigheder, ſom tildrog ſig.

Jeg ſkulde vende tilbage fra Amerika til mit Hjem og min Familie i en norſk Kſtby. Skibet blev erklæret „ſoddygtigt“, mine Medpaſſagerer var behagelige, og de Hjemvendende var iſtand til at ſmile endog til Søſhyen — efter at den var over, mener jeg.

Det var ikke, for denne Tid kom, og jeg igjen var iſtand til at gaa paa Dækket med lidt af den Somandsſlingring, ſom maa til, for at man ſkal kunne balancere, at jeg lagde noget ſærdeles Værke til Kapteinen; og hvad jeg iagttog, indtog mig ikke for ham. Hans Indbildſthed og Selvtillid overgik enhver Beſkrivelse. Det var hans Skib, hans Reife, hans Somandsdygtighed, hans Veir, og ſkulde man domme efter hans Ord, maatte han tilligemed Ladningen ogſaa have overtaget Kommandoen over Himmel og Hav. „Jeg kjender diſſe Have ud og ind“, ſagde han, derfor kan jeg føre Seil oppe i Storme, ſom Andre ikke engang tør være ude i. „Men ſer De“, tilføiede han med et velbehageligt Smil, „jeg er ikke ſkabt til at drufne.“

„Er De saa sikker paa det, fordi det endnu ikke er hændt?“ spurgte jeg. „De glemmer, at selv de klogeste af os ikke ved, hvad der skal hænde imorgen.“

„Da kan dog jeg saa temmelig sikkert slutte mig dertil, og jeg har ikke taget fejl nogensinde hidtil. Vi udstod en Storm paa vor sidste Reise, som bragte det skjæfste Hjerte iblandt mit Mandskab til at skjælve, og ingen af dem ventede at skulle saa se næste Morgen. Ja, det kunde man kalde Storm! Vi tumlede ligesom et Røddesjal paa de høieste Bølgetoppe, jeg nogensinde har seet, og det saa ud, som om de havde besluttet at sluges os med Hud og Haar i sit Raseri; men her er vi endnu hver eneste en af os! Det maatte blæse en Storm saa stærk, som den endnu aldrig har blæst, for at hindre mig fra at komme i Havn, tænker jeg.“

„Men jeg har hørt“, paastod jeg, „at Farerne for Sofolt ikke er indskrænkede blot til Storme; der findes ogsaa skjulte Klipper, som Skibet kan støde paa i stille Veir og Solstik.“

„Ikke naar en Mand kjender sine Ting tilbunds, og det tror jeg, at jeg gjør“, svarede Kapteinen og saa paa mig med stor Foragt.

„Det skulde ikke forundre mig, om du stødte paa en eller anden Klippe, som er affat-paa dit Kart, tænkte jeg, „for ikke at tale om alle dem, som endnu er uopdagede. Hovmod staar for Fald tilføs saavel som tillands.“

Til sidst saa vi de svage Omrids af vort Hjemlands Kyster, og de hilsefede med Jubel af os Alle, og Tanken om Hjemmet og hjærlige Velkomsthilsener fra alle, som ventede os der, begyndte at stige frem af den Usikkerhedens og Forventningens Taage, hvori vi havde levet, — uagtet Vinden havde været allerede i flere Timer, og Søen saa ud, som om den endnu havde noget Ondt i Sinde mod os. „Skal De gaa tilankers i V . . . , Kaptein?“ spurgte en Passager.

„Jeg agter at løbe ind med Morgenstrømmen“, var Kapteinens korte Svar.

„Jeg tænkte, De kanske vilde signalisere efter Løds“, bemærkede Passageren.

„Jeg er min egen Løds“, svarede Kapteinen skarpt.

„Han er i sit flette Lune, og jeg skal vædde ti mod en paa, at han gaar gjennem det smale Løb“, sagde en gammel Matros, som just gik forbi.

„Men det er jo farligt?“ spurgte Passageren urolig.

„Meget farligt i en Storm, og nu faar vi en, hvis ikke alle Marker slaar fejl“, svarede Matrosen. „Men kan nogen klare det, saa maa det være ham, tilføiede han, skjønt „Krukken kan gaa saa længe tilbunds, til den kommer hankeløs hjem igjen, ved De.“

Aftenen kom, og Stormen begyndte at blive, hvad Matroserne kaldte „temmelig stiv“, da Baadsmændene rørte ved min Arm og kaldte mig tilbage fra mine Drømmerier om Hjemmet og den smilende Velkomst, som ventede mig der, ved at bemærke: „Vi skal gaa ind igjennem det smale Løb, Hr. L., og i denne Storm, som stadig væger, vil vi blive slaede

istykker mod Klipperne eller rende fast i Sandbanterne. Dette er mildest talt Dumdriftighed af Kapteinen. Kan ikke I Passagerer overtale ham til at tage en anden Kurs?"

Jeg blev urolig og henvendte mig strax til to eller tre Herrer, som i Forening med mig gif hen til Kapteinen. Vi fremsatte meget høflig vort Forslag og lovede at yde enhver Erstatning, som maatte kræves, paa Grund af den forlængede Tid. Men, som jeg havde forudsæet, var han ubevægelig. „Vi skal være i Havn imorgentidlig, mine Herrer!“ sagde han. „Der er ingenjomhelst Fare forhaanden. Gaa tilfjens som sædvanligt, og jeg skal indestaa for, at I vil blive vækkede af Salut fra Land.“ Derpaa lo han ad vor Feighed, blev endelig fornærmet over vor Baatrængenhed og svor tilfslut paa, at han vilde gjøre, som han selv lystede, at hans Liv var ligesaa kostbart som vort, og at han ikke vilde lade sig forestrive Regler af en Flok kristneragtige Landmænd. Vi trak os tilbage, men ikke for at gaa til Hvile, og for en halv Time var gaaet, som Baadsmanden igjen og sagde: „Vi er midt oppe i det nu, og hvis Stormen fremdeles vorer, vil vi faa et Arbejde at gjøre, som ingen af os er forberedt paa.“

Natten kom, kold og mørk. De Faa, som var sig Faren bevidste, blev paa Dækket og havde grebet fat i Taugverket for ikke at stykkes overbord. Kapteinen kom op, kledt til Natten, og hans brolende Kommandoraab kunde med Banskfeligbed høres i den vilde Larm, som de rasende Elementer frembragte. Men han stod rolig og selobevidst, undertiden med et foragteligt Smil over vor Angst og tilsyneladende selv i det allerbedste Humør, omgivet af de klappende Seil og larmende brusende Volger. Vi ønskede, at vi havde været istand til at deltage i denne Ubekymretthed, og vi forsøgte paa at fatte Mod ved at iagttage den, men pludselig hortes et Skrig: Brændinger forud!“ Kapteinen fløi til Roret, — Seilene blev strøgne; men Stormen var Mester nu, og Kapteinen stødte paa en Billie, som var stærkere end hans egen.

„Gjør Baadene klar!“ var det næste hastige Kommandoraab; men som det saa ofte er Tilfældet i Farens Dieblik, var Taug og Baand saa indviklede i hverandre, at det tog Tid at faa dem løs, og imidlertid nærmede vi os Faren mere og mere. Passagererne nedenunder stormede op paa Dækket, fulde af Rædsel, Masterne knagede og Riggen sonderledes; derpaa et frygteligt Stød, som underrettede os om, at vi var tørnede paa Banken, — derpaa fulgte nok et, som stødte den forreste Del af Skibet ned i Sandet og overlod os der til Volgernes Raseri, — som snart vilde splintre Skibet istykker.

Det er unødigt at dvæle ved denne Nats frygtelige Rædsler. Jeg var blandt de Faa, hvem det lykkedes at gjøre klar og stige ned i den eneste Baad, som blev tilovers, og neppe var jeg i den svage Morgendæmring, omgivet af de døde Legemer og Levninger af Braget, som var stykkede op paa Stranden med den stigende Flod, kommen tillands, før jeg gjenkjendte vor stibfandede og hovmodige Kapteins livløse Legeme.

Han var lig dem, som paa Livets store Reise foragte Raad og Veiledning; som aldrig vil anerkjende nogen anden Villie end deres egen, som er flogte i sine egne Tanker og tilfredse med sin egen Dømmekraft, som stoler paa sin egen Kraft, og som, dersom de faar Lov til at gaa sine egne Veie, til Slut maa lide et frygteligt Skibbrud just da, naar de snart tror sig sikre i Havn. Og ligesom denne seilende Mand fulgtes ind i Evigheden af dem, hvis Liv han havde sat paa Spil og odelagt, saaledes lever eller dør der heller ingen Mand alene, men han tager med sig, naar alt Selbbedrag er tilende, den tunge Skyld for Andres Ruin, som han har foraarjaget ved sit onde Exempel og sin onde Indflydelse.

Tre Aar senere var jeg igjen tilføs. Jeg reiste fra Madeira med det Skib, jeg nu vil tale om, og medens jeg beundrede dets stolte Bygning og frydede mig over dets spulmende Seil, kan jeg ikke negte, at det var med en Smule Engsteligbed, jeg gjorde mine Jagttager med Hensyn til Kapteinen. Han saa ud til at nærme sig Livets Middelalder; og over hans Ansigt laa der et Udtryk af Bekymring. Han syntes ikke at unde sig nogen Hvile, men med Kartet ved Siden og Rifferten i Haanden var han paa sin Post Dag og Nat. Jeg horte, at han ikke oprindelig var Skibets Fører; men at han paa Grund af Kapteinens Død havde overtaget den vanstelige og ansvarfulde Post, og at han hidtil havde udført sin Gjerning med megen Dhygtighed. Men jeg vidste kun altfor vel, at aaben Sø og smukt Veir ikke stiller store Fordringer til en Sømands Dhygtighed; og da vi nærmede os Hjemmet, begyndte jeg at blive ængstelig og spændt paa, hvilken Kurs han vilde vælge.

Da Kysten var i Sigte, vovede jeg derfor at spørge ham: „Nu, Kaptein, tænker De paa at forsøge det smale Løb?“

„Ingen af dem, Hr. L., jeg vil signalisere efter Løds og gaa tilankers, indtil han kommer.“

„Jeg antager da, at De ikke anser Dem tilstrækkelig kjendt med Kysten?“

„Jeg anser det for rigtigere at undgaa Faren ved at benytte de Sifferhedsmidler, vi har. Min Ladning er altfor værdifuld, og Folgerne af et Misgreb vilde være altfor skjæbnevangre for mig og for os Alle til, at jeg skulde forsøge Experimenter her.“

„Du er en klog Mand,“ tænkte jeg, som jeg lyttede til Matrosernes muntre Sang, idet de lod Ankeret falde, og jeg gif taknemmelig og rolig tilfængs.

Ved Dagrø vaagnede jeg tidsnok til at se en Baad lægge til ved Skibet og en Løds sprang ombord.

Kapteinen hilste paa ham med et hjerteligt Haandtryk. „Gud ske Tak!“, sagde han, „nu er mit Arbeide gjort;“ og jeg lagde Mærke til, at efterat han havde faaet sig en rolig Søvn (den første rolige Søvn, han havde taget sig i flere Uger), var det ængstelige Udtryk vejet bort fra hans Ansigt,

og den Rolighed, som havde holdt sit Indtog i hans Sind, fik ogsaa et Udtryk i den Samtale, vi havde med hverandre, medens vi gik op og ned ad Dækket.

Imidlertid klarede det smukke Skib under Lodsens Kommando alle Farer, og den sidste Stump af vor Reise var hurtig og glædelig. Det var umuligt ikke at drage en Sammenligning mellem de to Reiser og deres Afslutning, og idet vi pludselig standsede vore Stridt, da Matroserne hilfede Bøen med et lydeligt Hurra, vendte jeg mig til Kapteinen:

„Undskyld en Fremmeds Dristighed“, men jeg har Lyst til at spørge Dem, hvorvidt De har gjort med Dem selv, hvad De imorges gjorde med Deres Skib, — om De har overgivet Dem selv til den store Lods i Himlene, han, som styrer og leder sit Folk?“

Kapteinens Ansigt straalede af Fryd og Glæde, da han svarede: „Jeg fryder mig over at kunne fortælle Dem, at jeg ved Guds Naade har gjort dette. I mangfoldige Aar fulgte jeg min egen Kurs, søgte Lykken paa min egen Naade og havde ingen Tvivl om at kunne frelse min egen Sjæl ved at blive god til Slut. Men Omstændighederne omstyrkede mine Planer. Uengstelser og Beshvringer, som opstod, bragte mig til at vende mig til Gud og hans Ord. Her fandt jeg snart, at der gaves en anden og bedre Lykke end den, jeg havde søgt; jeg kastede mig i min Frelfers Arme for at faa Frelse og Veiledning. Den Følelse, hvormed jeg gjorde dette, kan kun svagt sammenlignes med den Følelse, hvormed jeg overgav mit Skib til Lodsens imorges. Nu har jeg Fred; min Frelser har ordnet alle mine Anliggender for Evigheden og stuet ud min Kurs gennem Tiden; jeg har Intet at frygte; thi dersom Storme opstaar, er han ombord for at stille dem, og de, som stoler paa ham, kan aldrig lide Skibbrud.“

Jeg behøver ikke at tilføie, at medens vi rystede hverandres Hænder med hjertelige Lykønskninger i Anledning af vor lykkelige Hjemkomst, bankede vore Hjerter af Glæde ved Tanken paa den Naade, som havde gjort os til Borgere af et endnu bedre Land og delagtiggjort os i den samme Tro paa ham, som vil lede os Begge sikkert i Havn. (Nord. Familieven).

Dr. Martin Luther, hans Liv og Gjærning.

7. Hvorledes Luther ved Opbrændelsen af Paven's Bulle fik sig løs fra Rom,

eller

„Staar faste i den Frihed, hvormed Kristus har fritjagt os.“
(Gal. 5, 1).

Dr. Eck var efter Leipziger-Disputationen ileet over Fiendene til Rom og havde ikke givet sig Ro, før Pave Leo (den 15de Juni 1520) udstedte Bullen mod Luther. Den begynder: „Reis dig, Herre, og dom din Sag! Dit Vinbjerg vil Svinet fra Skoven ødelægge, et vildt glubende Dyr afgræsse.“ Luthers Lærdomme førtes tilbage til ugudeligt Hovmod og Djævelens Anstiftelse, hans Bøger domtes til at brændes, for at hans Fhu-kommelse maatte blive udryddet blandt de Kristne, og 41 af hans Sætninger fordømtes som forbandede Rætterier, deriblandt ogsaa den, at det at brænde Rættiere er imod Guds Willie. Hvis Luther, hedte det videre, ikke tilbagekalder inden 60 Dage, saa skal han være sat i Ban. Og Enhver, som antager Luthers Lære, skal være uærdig til alle Embeder og Tillidshverv og til kirkelig Begravelse. Alle Kristne i den vide Verden, synderlig i Tydskland, tilholdtes under al Straf at sætte Luther og hans Tilhængere fast og sende dem til Paven, i hvert Fald overalt fordrive dem. Med denne Bulle kom Eck i September triumferende tilbage til Tydskland. Den blev endnu i samme Maaned opslaaet i Halle, Wersenburg, Brandenburg og andre Steder. Imidlertid maatte dog snart Dr. Eck betydelig nedstemme sine høie Seierstøner. Kurfyrst Fredrik forbød Offentliggjørelsen af Bullen i sine Lande, og selv i Leipzig fik Eck en daarlig Modtagelse. Derimod blev efter Bullens Forskrift Luthers Bøger brændte i Antwerpen, Mainz, Köln og andre Steder, i Köln endog i Keiser Karls Nærværelse.

Og Luther? Han skrev, medens alt dette forberedtes, sin gudhængivne Bog: „Om et Kristenmenneskes Frihed,“ som vi allerede kjender, og da Miltitz havde bedet ham endnu engang at gjøre et Forsøg til Forsoning, sendte han den lille Bog med et Brev af 6te September 1520 til Pave Leo selv. Han maatte, siger han deri, aabent træde Paven imøde, som den ene Kristen var pligtig til at gjøre overfor den anden. Han selv, den hellige Fader, maatte indromme, at den pavelige Stol var værre og skjændigere end nogenfinde Sodoma, Gomorra eller Babylon; Guds Brede havde hjemført den uden Ophør; Rom havde tilforn været en Himmelens Port, men var nu et opspærret Helvedes Gab. „Derfor, min hellige Fader, ville du dog ikke høre dine søde Drenghere, som sige dig, at du ikke er et blot og bart Menneske, men blandet med Gud, saa du har alle Ting at byde og fordre. Det vil ikke ske saa; du vil heller ikke føre det igjennem. Du er alle Guds Tjeneres Tjener og i en farligere, elendigere Stilling end noget

Menneske paa Jorden. Lad dig ikke bedrage af dem, som lyve og hysle for dig, og som mene, du har Magt over Himmelen og Helvede og Ekfærtsilden. De er dine Fiender og søger at fordærve din Sjæl. Kort, tro kun ikke nogen af dem, som ophoie dig, men alene dem, som ydmyge dig." Af den oversendte Bog, vedblev han, kunde Hans Hellighed erfare, med hvad Slags Arbejde han, Luther, heller omgiktes og ogsaa med mere Frugt kunde omgaaes, naar bare ikke de ugudelige, pavelige Smigrere hindrede ham deri. — Derpaa sendte han ud blandt det tydske Folk et Forsvarsskrift „Mod Antikristens Buller." Deri forstredte han paa sin Samvittighed, at han Intet hellere vilde, end at alle hans Bøger maatte gaa under, han skulde gjerne tie, naar der bare blev Forstand paa Skriften. Men for Jesu Kristi Skyld og Mæstens Saligheds Skyld turde han trods alle Trusler ikke tie: Jeg ved vel, hvor min Trøst og Trøds staar og den staar godt og sikker for Mennesker og Djævl. Jeg vil gjøre Mit. Vil Paven ikke tilbagefalde og fordømme denne Bulle, saa skal Ingen tvivle derpaa, at Paven er Guds Fiende, Kristi Forsølger, Kristenhedens Forstyrer og den rette Antikrist. Thi hidtil er det dog ganske u hørt, at En har fordømt den kristne Tro, offentlig bekendt, saaledes som den forbandede Helvedes Bulle gjør."

Den 17de November fornøede han høitidelig den allerede for to Aar siden indgivne Appel til et almindelig Kirkemødes Dom. Men, siger han ogsaa, inden det aabnes, maa man ikke lade den kristelige Sandhed sondertrædes af den antikristelige Magt; meget mere skulde alle Kristne strax rejse sig endrægtig og kraftig til dens Bærge. Imidlertid var to pavelige Legater trængte ind paa Kurfyrst Fredrik, at han ogsaa i sine Lande skulde lade Luthers Skrifter opbrænde og suldbyrde den tilhørlige Straf paa Rjætterer selv, i det Mindste holde ham fangen eller strax udlevere ham til Paven. Fredrik afviste dem rolig. Luther, sagde han, maa først blive forhørt for upartiste Dommere. For at gaa desto sikrere tilverks havde Kurfyrsten i denne Sag udbedet sig en Betænkning af den lærde Erasmus, hvis Navn og Ord holdtes høit i hele Europa. Erasmus's Svar var kort: Martinus havde syndet i to Ting: han havde rørt ved Pavenes Krone og Munkenes Bug.

Imidlertid var Luther under „Bæven og Beden" bleven besluttet paa at tage et afgjørende Skridt. Tidlig den 10de December læste man i Wittenberg til sin Overrættelse paa Universitetets sorte Bræt et Opflag fra Luther: Kl. 9 om Morgenen skulde de antikristelige Dekretaler (de pavelige Retsbøger) tilligemed Banbullen blive opbrændte foran Østerporten, hele den akademiske Ungdom indbødes dertil. En stor Skare strømmede strax til Pladsen, som ligger i den østlige Del af Byen nær Augustinerklosteret. Ved den bestemte Tid indfandt Luther sig tilligemed en Mængde andre Doktorer og Magistre, ogsaa hans Ven Melancthon. Et Baal blev opreist. Luther lagde Dekretalerne paa Beden. En Magister vændte. Flammen slog op, og Luther løstede den pavelige Bulle, kastede den i Ilden og sagde:

„Fordi du har bedrovet Herrens Hellige (d. e. Kristus, Mark. 1, 24; Ap. Gj. 2, 27), saa fortære dig den evige Ild!“ I dybt Alvor vendte han tilbage til Byen med Lærerne. Men Studenterne, flere hundrede, sang ved Ilden et Tebeum og Vigsange over Dekretalerne.

Allerede for længe siden var Luther indvortes løst fra det pavelige Kirkeherredomme, der jo ogsaa med Magt havde udstødt ham. Ved denne Gjerning stilte han sig og Evangeliets Tilhængere ogsaa udbortes og for bestandig derfra. Men løst fra den Moderstamme, som var bleven en fremmed, plantede han sig og Sine saa meget fastere og dybere ind i den rette, evige Vinstof, Jesus Kristus, og i den sande Modergrund, i det Jerusalem, som er heroventil, den frie Kvinde, som er vores Alles Moder. Da han den følgende Dag begyndte sin Forelæsning, sagde han høitideligt: „Hvis I ikke af ganske Hjerter modsiges Paven's forargelige Regimente, kan I ikke blive salige. Thi Paven's Rige er saa aldeles imod Kristi Rige og det kristelige Liv, at det vilde være bedre og sikrere at bo i en Udørken, hvor intet Menneske er at se, end i og under dette antiristelige Rige. Jeg for min Del vil heller have allehaande Fare at vente i denne Verden, end besvære min Samvittighed med Tausshed, hvorfor jeg maatte staa til Regnskab for Gud.“ Til Staupis, sin faderlige, men over dette Skridt ængstelige Ven, skrev Luther, at før Bullen blev brændt, havde han høvet og bedet, men nu var han saa glad som over ingen anden Gjerning i sit hele Liv. Rigtignok saa han en Storm bryde løs, som først den yderste Dag vilde kunne stille, saa meget var Vanden oprørte paa begge Sider. — Hutten tilbød i denne betænkelige Tid paany Luther sin ridderlige Hjelpe; men denne svarede saaledes, at Hutten erklærede: „Jeg vil med dig kjæmpe tappert for Kristus. Men deri stiller vore Raadslagninger sig, at mine ere menneskelige, men du, den Fuldkomnere, hænger ganske ved de guddommelige.“ Dog var Luther sig vel bevidst, at det, som var sket, bare var den første Begyndelse i Kampen mod Pavedømmet. Paven og hans Rige, sagde han, vil ikke saa snart blive odelagt, men holdes oppe til sværere Straf indtil Kristi Gjenkomst. „Han, Paven, maa gaa under paa samme Maade, som han har reist sig, — ikke med Haanden; Vanden maa slaa ned Vanden, Sandhed afsække Bedraget.“

8. Luthers gode Bekjendelse paa Rigsdagen i Worms, eller

„Vor Tro' er den Seier, som har overvundet Verden.“
(1 Joh. 5, 4).

Da Fristen var udløben, lygte Pave Leo nu virkelig den 3die Januar Luther og hans Tilhængere i Ban og belagde alle de Steder, hvor man lod dem opholde sig i Ro, med det frygtelige Interdikt*). Tillige forlangte

*) Interdikt kaldtes det, naar Paven satte et helt Sted i Ban. Al Guds-tjeneste og alle firkelige Handlinger med Undtagelse af Daaben var da forbudt, Kirken klædtes i Sort, Klokkerne maatte ikke ringe, Nadveren ikke uddeles, Begravelserne ske uden Jordpaakastelse.

hans Legat Alexander, at paa den Rigsdag, som den unge Keiser Karl V havde sammenkaldt i Worms, skulde ogsaa Keiseren og det tydske Rige anse og behandle Luther som erklæret Kjætter. Keiseren var stemt for at efterkomme den pavelige Fordring og havde allerede givet Befaling til, at alle Luthers Skrifter skulde udleveres til Vorigheden for at opbrændes. Da lagde Rigsstænderne, navnlig Kurfyrst Fredrik, sig imellem og forlangte, at Luther under Tilsikring af frit Leide skulde indfaldes til Worms for personlig at fremstille sig for Rigsdagen. Keiseren gav efter og udstedte den 6te Marts 1521 Befaling, ikke til den „formalediede“ (i: forbandede) som den romerske Banbulle udtrykte sig, men til „den velærværdige, høje, andægtige Dr. Martin Luther,“ at han inden 21 Dage skulde fremstille sig for Keiser og Rige i Worms. Dertil soiede han et Brev, hvori det keiserlige Leide blev ham tilskrevet, hvilket ogsaa var høist nødvendigt for Luther paa Grund af det Ban, som hvilede over ham. Hele Wittenberg vilde holde ham tilbage. Men Luther forblev trostvig ved de Ord, som han kort i Forveien havde sagt til Spalatin: „Bliver jeg kaldet, da vil jeg, saavidt det beror paa mig, drage derhen, syg, ifald jeg ikke kan komme frisk; thi jeg kan ikke tvivle paa, at Herren kalder mig, naar Keiseren gjør det. Vil de saa bruge Magt, saar vi befale Herren vor Sag. Han lever og hersker endnu, han, som opholdt de tre Mænd i Kongen af Babilons gloende Dvn. Vil han ikke opholde mit Hoved, saa ligger der liden Bægt derpaa.“

I saadan Tillid tiltraadte da Luther den 2den April 1521 sin Reise til Worms, ledsaget af Rigssherolden Kaspar Sturm og nogle Venner. Hans Færd lignede paa de fleste Steder et Triumftog. I Skarer trængte Folket sig rundt hans Vogn. Gamle Folk velsignede Dagen, da det var dem forundt at se den Munk, som havde vovet at byde det romerske Tyranni Trods for at gjøre Kristenheden fri. I Naumburg oversendte en Præst ham Martyren Savonarolas Billede, som vi allerede kjender, og formanede ham til at staa fast „med bred Fod“ paa den erkjendte Sandhed; thi hans Gud vilde fremdeles være med ham og staa ham trofast bi. Andre Steder advarede man ham mod at gaa til Worms, man vilde brænde ham ligesom Hus i Kostniz. Da gav han det Svar: „Om de saa optændte en Fjeld mellem Wittenberg og Worms, der rakte lige op til Himmelen, saa vil jeg dog i Herrens Navn møde og bekjende Kristus og lade ham raade.“ Da han nærmede sig Worms, blev han modt med et Brev fra Spalatin, som bad ham strax vende om for at undgaa den Fare, som truede ham i Worms. Derpaa svarede han: „Jeg er indkaldt, og om der end var saa mange Djevle i Worms, som der er Tagtene paa Husene, saa vil jeg dog derind!“ „Thi jeg var ikke ræd,“ sagde han kort for sin Dod, „og frygtede ikke for Noget. Gud kan sagtens gjøre En saa usorfærdet. Jeg ved ikke, om jeg ogsaa nu vilde være saa freidig.“

Den 16de April om Morgenen Kl. 10 drog Luther ind i Worms. Foran red den keiserlige Herold. En uhyre Folkemængde, hændet 2000 Mennesker, omgav Luthers Vogn. Mænd, Koner, Oldinger og Born jub-

lede ham imøde. I sit Herberge havde han Besøg af mange Grever og Herrer, Geistlige og Verdslige, lige til det blev Nat. Landgrev Filip af Hessen kom ogsaa ridende for at se ham. Ved Afskeden rakte han ham Haanden og sagde: „Har I Ret, Hr. Doktor, saa hjælpe Eder Gud.“ Hele Natten gennem var Luther vaagen, betragtede den skjonne Stjernehimmel, spillede paa Luth og udoste i Bonnen sit overfulde Hjerter for Gud. Han bad saaledes: „Mægtige, evige Gud! Hvor er det dog elendigt med Verden! Hvor den dog optager Folks hele Sind! Hvor Liden og ringe er ikke Menneskenes Tiltro til Gud! Hvor er dog Kjødet svagt og skrøbeligt og Djævelen mægtig og virksom ved sine Apostler og Verdenskøje! Hvor Verden dog farer afsted og løber den store Bane og brede Vej til Helvede, hvor de Ugudelige hører hen, og ser bare paa, hvad der er prægtigt og mægtigt, og paa, hvad der har Anseelse. Skal ogsaa jeg vende mine Dine derhen, saa er det ude med mig, Klokker er allerede støbt og Dommen fældet. Ak Gud, ak Gud, o du min Gud! Du min Gud, staa du mig bi mod al Verdens Fornuft og Visdom. Gjør du det, du maa gjøre det, du alene. Det er dog ikke min, men din Sag. Jeg for min Person har dog Intet at skaffe og Intet at gjøre med disse store Herrer i Verden. Jeg vilde ogsaa allerhelst have gode rolige Dage og være usorshyret. Men det er, Herre, din Sag, og den er retfærdig og evig. Staa mig bi, du trofaste og evige Gud, jeg forlader mig ikke paa noget Menneske. Det er unyttigt og forgjæves, det halter, Alt, som er fjødeligt og smager af Kjødet. Gud, o Gud, hører du ikke, min Gud? er du død? Nei, du kan ikke dø, du skjuler dig bare. Har du udvalgt mig dertil, jeg spørger dig, skjønt jeg dog ved det vist, nu saa raade og styre Gud! Thi jeg har aldrig i mit hele Liv tænkt at være imod saadanne store Herrer og har aldrig lagt an derpaa. Nu, o Gud, saa staa mig bi i din kjære Sønns Jesu Kristi Navn, som skal være min Beskyttelse og Sjærm, ja min faste Borg ved din Helligaands Kraft og Styrtelse. Herre, hvor bliver du af? Du min Gud, hvor er du? Kom, kom, jeg er rede til ogsaa at give mit Liv for denne Sag, taalmodig som et Lam. Thi Sagen er retfærdig, og den er din, og jeg vil evindeligt ikke stille mig fra dig. Det være besluttet i dit Navn. Om Verden saa var fuld af Djevle, skal den dog lade mig min Samvittighed ubestruget, om saa end mit Legeme, som dog er dine Hænders Verk og Skabning, skalde gaa til Grunde derved; men jeg har jo igjen dit Ord og din Hand. Og saa er det ogsaa kun Legemet; Sjælen er din og hører dig til og bliver ogsaa hos dig evindeligt. Amen, Gud hjælpe mig, Amen.“

Den anden Dag blev Luther ført til Rigsforsamlingen. Trængselen i Gaderne var saa stor, at Mange for at se ham var stegne op paa Tagene. For at komme frem maatte han gaa en Omvei gennem Huse og haver. Foran Døren til Rigsforsamlingen stod Ridder Georg af Frundsberg, den berømte Krigshelt. Han slog Luther paa Skulderen og sagde: „Munk, Munk! Du gaar nu en Gang, som jeg og mangen Oberst ikke har gjort selv i vort alleraarligste Slag. Men er du paa rette Vej og

vis i din Sag, saa gaa i Guds Navn og vær frimodig. Gud vil ikke forlade dig!"

Saa stod da vor Luther for Keiseren og hans Broder Ferdinand, for 5 Kurfyrster, 28 Hertuger, 11 Markgrever, 30 Biskoper, 200 andre regjerende Herrer, ikke at tale om de 5000 andre Tilhørere, som stod i Salen, i Forhallen og udenfor Vinduerne. Saadan Pragt og Magt havde han endnu aldrig seet. Paa et Bord laa hans Bøger. Erkebiskopen af Trier's Kantfles førte Forhandlingerne med ham i Keiserens Navn. Han tog saaledes til Orde: „Martin Luther! Den hellige og uovervindelige Majestet har ifølge den af alle de romerske Rigers Stænder afgivne Betænkning og Raad ladet dig kalde og stevne herhid for hans Majestæts Throne for at adspørge dig om disse tvende Artikler: For det Første: om du bekynder disse Bøger for at være dine? For det Andet: om du vil tilbagekalde dem og deres Indhold eller blive ved at paastaa og holde fast ved dem?" Efter Raad af den Retslærde, der skulde staa ham bi, Hieronymus Schurf, bad Luther først, at Bøgenes Titler maatte oplæses. Derpaa svarede han med sagte Stemme, at Bøgerne var af ham, men om han vilde tilbagekalde dem, det var et Spørgsmaal, som angik den kristne Tro, Sjælens Salighed og Guds Ord, hvilket var den høieste Skat i Himmelen og paa Jorden. Han maatte derfor vogte sig for at tale uden Overlæg, hvorfor han allerunderdanigst og ydmygt bad hans keiserlige Majestet om Betænkningstid. Denne blev ham tilstaaet til den følgende Dag. Paa Tilbageveien hilsendes han atter af Folkets Jubel. Natten tilbragte han igjen i Bøn.

Den følgende Dag, Torsdag d. 18de April, om Eftermiddagen Kl. 4 blev Luther atter hentet af Herolden, men maatte vente til Kl. 6, før han blev indladt. Da var der allerede tændt Faller i Salen. Kantfleseren fra Trier tog atter Ordet og opfordrede ham til nu, da Betænkningstiden var udløbet, omfider at give Svar paa, om han vilde forsvare Indholdet af alle sine Bøger, eller om han vilde tilbagekalde noget deraf. Luther svarede „paa det allerunderdanigste og ydmygt, bestedent, men dog med stor Frimodighed og Fasthed.“ Hans Bøger var af forskjellig Art. I nogle af dem havde han talt om den kristelige Tro og om gode Gjerninger paa en saa ensfoldig og tydelig Maade, at selv hans Modstandere maatte bekynde, at de var gavnlige og uftadelige og fortjente at læses af kristelige Folk. Dem kunde han ikke tilbagekalde; han vilde jo derved fordømme den kristelige Sandhed selv. Andre af hans Bøger var rettede mod Pavedømmet og Papiisterne, der med deres falske Lære og flette Exempel havde ødelagt Kristenheden paa Sjæl og Legeme og ved utroligt Tyranni fortæret det tydske Folks Guds og Giendom. Dersom han tilbagekalde disse Bøger, saa vilde han derved styrke Tyranniet og det ukristelige Væsen. Det tredie Slags Bøger var saadanne, hvori han kjæmpede mod enkelte Personer. I dem havde han vistnok stundom været for heftig og skarp. Men heller ikke disse Bøger kunde han tilbagekalde, fordi hine da saameget mere vilde drive og forsvare sit Uvæsen. „Dog, da jeg er et Menneske og ikke Gud, kan jeg ikke hjælpe

mine Boger anderledes, end min Herre Jesus Kristus har gjort med sin Lære, han, som, da han fik et Slag paa Dret af Ypperstepræstens Tjener, sagde: „Har jeg talt ilde, da bevis, at det er ondt.“ Derpaa erklærede han sig beredt til at lade sig overbevise af den hellige Skrift og gientog ogsaa paa Keiserens Befaling alle sine Ord paa Latin. Kansleren svarede dertil, at man ikke var her for at disputere med ham: der forlangtes et kort og rundt Svar, om han vilde tilbagefalde eller ei. Da sagde Luther høitideligt: „Efter som Eders keiserlige Majestæt og Eders kurfyrstelige og fyrstelige Raader begjærer et ret og slet ensfoldigt Svar, da vil jeg give et, der hverken skal have Horn eller Tænder, nemlig dette: medmindre jeg ved den hellige Skrifs Vidnesbyrd eller med klare og tydelige Grunde bliver overvunden og overbevist — thi hverken Paven eller Kirkeforsamlingerne alene tror jeg, da det ligger klart i Dagen, at de tidt og ofte har feilet og modsagt sig selv, — saa at jeg bliver bunden gjennem de af mig anførte Skrifsprog og min Samvittighed fangen i Guds Ord, saa hverken kan eller vil jeg tilbagefalde Noget, da det hverken er sikkert eller raadeligt at handle imod sin Samvittighed. Her staar jeg, jeg kan ikke Andet — Gud hjælpe mig. Amen!“

„Her staar jeg.“ Som en arm, jaget og banlyst Mand stod han der, mager, udtæret, skrobelig, endnu klædt i Munkelutten, et medsynvækkende Billede. Dog, det var kun efter Legemet. Efter Manden stod han der allerede, opstanden fra den romerske Grav, saaledes som Kunsten har fremstillet ham i det storartede Reformations-Mindestmærke, der nu pryder Worms til Minde om hin verdenshistoriske Dag.

Ledsaget af to Rigsdags Bud vendte Luther efter sin gode Bekjendelse tilbage til Herberget. Da han traadte ind, rakte han Hænderne op og raabte: „Jeg er over det! Jeg er over det!“ Men til Spalatin sagde han: „Om jeg havde tusinde Hoveder, vilde jeg for lade dem alle afhugge end tilbagefalde.“

Mange Hjerter, ogsaa blandt Fyrster og andre høie Herrer, havde Luther vundet, hvorvel ikke alle vovede at træde aadent frem. Men Kurfyrst Fredrik var stolt af sin Martinus og sagde om Aftenen til Spalatin: „O, hvor skjønt og dristigt har Pater Martin idag talt for Keiseren og Riget, næsten for dristigt!“ Hertug Erik af Brunsoig sendte ham en Solvskande med Gimbecker M til Bedervælgelse; og Luther lod ham til Tak hilse: „Som Hertug Erik idag har tænkt paa mig, saa tænke vor Herre Jesus Kristus paa ham i hans sidste Strid!“ Disse Ord kom ogsaa den fromme Hertug paa Dødsleiet ihu til sin Trøst.

Karl V, som vel var et Barnebarn af den tydske Keiser Maximilian, men dog selv ingen Tydsker, meget mere heltiggjennem Spanier og god romersk Katholik, lod den følgende Dag Rigsstænderne sige, at han var fast besluttet paa at beskytte den katholske Tro og at straffe Luther som en erklæret Ræjter;

dog skulde det frie Leide holdes ham. Hans Raadgivere derimod erindrede om Huzs's Exempel og mente: Deres Majestet er ikke nødt til at holde en Fjætter det givne Leide. „Hvad man lover, det skal man holde,“ var Keiserens Bæstbed. Den 22de April lod Erkebiskopen af Trier Luther indfalde for sig i Nærværelse af flere Fyrster og Biskoper for endnu engang med det Gode at opfordre ham til at tilbagefalde. Da Luther sagde, at det ikke paa nogen Maade kunde ske, tog Erkebiskopen ham og Spalatin ind paa sit Værelse og spurgte: „Min Hr. Doktor, hvad skal man da gjøre?“ Da svarede Luther: „Raadigste Herre, jeg ved intet bedre Raad end det, Samaliel gav i Apostlernes Tid: Dersom dette Raad eller denne Gjerning er af Menneſker, bliver den forstyrret; men er den af Gud, kunne I ikke forstyrre den. Altsaa, er min Sag ikke af Gud, saa vil den ikke vare over to—tre Aar; men er den af Gud, saa vil man ikke kunne kue den ned.“

Efterat Luther var færdig fra Rigsdagen i Worms, begav han sig frimodig i sin Gud den 26de April paa Tilbagereisen til Wittenberg. Han reiste over Eisenach og gjorde detsfra et Besøg til sine Slægtninger i Møhra. Kurfyrsten havde hemmelig givet Slotsbøvedsmanden paa Wartburg, Hans von Berlepsch, og nogle andre Riddere det Hverv, at de, saasnart Luther betraadte de kursachsiske Lande, skulde bringe ham i Sikkerhed paa Wartburg. Da nu Luther drog videre fra Møhra og var kommen i en Gulvei i Nærheden af Slottet Altenburg, brød pludselig nogle fortlædte Riddere frem fra Skoven, rev Luther, som havde faaet et Vink om Hertugens Plan, ud af Bognen, kastede en Rytterkappe over ham, satte ham paa en Hest og for ind i Skoven med ham. Ved Midnat kom de til Wartburg og førte ham til et ensomt Værelse, saa Taarnvægteren ansaa den nyankomne som en Fange. — Kurfyrst Fredrik havde anet hvad der vilde komme. Thi allerede den 26de Mai udkom en keiserlig Forordning, som man kaldte Wormser-Ediktet. Ved dette blev Luther erklæret i Rigets Akt, det vil sige: han blev erklæret fredløs, saa hvemsomhelst havde Lov til at fange og hænge ham. Og saa hans Tilhængere blev truede med det Samme og Enhver fik Befaling til at udlevere Luther og ødelægge hans Skrifter. Ediktet var forfattet af den pavelige Legat Meander, denne bitre Fiende af Luther og Tydsterne. Da de fleste Rigsstænder allerede var reiste fra Worms den 26de Mai, blev Ediktet dateret tilbage til den 8de for at se ud, som om det var enstemmig besluttet af alle Rigsstænder, — altsaa en ligefrem Forsalfkning. Dog, det skulde altsammen Intet nytte. Herren havde trykt sit Segl paa Luthers Ord: „Jeg er over det!“

9. Hvorledes Luther paa Wartburg (hans Patmos) nytter Ventetiden,

eller

„Vær stille for Herren og vent paa ham.“

(D. Salm. 37, 7).

„Luther er fangen, bortført ved et roversk Overfald, man ved ikke, om han lever eller er død.“ Saaledes lob Rygtet fra Mund til Mund udover de tydske Lande. Her og der jublede Fienderne offentlig eller hemmelig; men mange Tusinde, som i Luther havde fundet sin aandelige Fader, sin Hjælper ud af Samvittighedens Nød, fyldtes med dyb Sorg og Forfærdelse. De Klager, som brod frem, viser, hvor dybe Rødder Luthers evangeliske Lære havde slaaet i disse 3—4 Aar. Man høre f. Ex. Albrecht Dürer, denne høit berømte Kunstner, en Pryd for sin Stand til alle Tider. Han var fra Barndommen af from og alvorlig, men uden Fred i Pavedømmet. Luthers Ord havde han lige fra først af hjulpet med Jubel: „Luther er den Mand“, sagde han til Kurfyrst Fredrik, „som har hjulpet mig ud af store Angster.“ Da nu Dürer paa en Kunstreise i Nederlandene horte om Luthers Bortførelse, blev han rent overvældet. Han skrev i sin Dagbog: „Fredag for Pinte fe kom det Budskab til Antwerpen, at man forræderisk havde taget Martin Luther til Fange, denne fromme, med den Helligaand oplyste Mand! Mon han lever endnu? eller, har de myrdet ham — hvilket jeg ikke ved —, da har han lidt det for den evangeliske Sandheds Skyld, fordi han har tugtet det ukristelige Pavedømme, som med sin svære Last af menneskelige Love modstræber Kristi Frigjørelse. Og syndelig er det mig det Tungeste, at Gud maaste endnu længere vil lade os blive under deres falkste, blinde Lære, som dog blot Menneskerne, de, som de kalder for Fædre, har digtet og sat op og hvorved Guds kostelige Ord paa mange Steder bliver falskelig udlagt eller slet ikke foredraget. — Af Gud i Himmelen, forbarm dig over os! O Herre Jesu Kriste, bed for dit Folk, forløs os i rette Tid, bevar i os den rette, sande kristelige Tro, samle dine vidt adspredte Faar ved din Røst! Hjælp os, at vi maa erkjende denne din Røst og ikke følge noget andet Vokseraad, som er Menneskebedrag, saa vi, Herre Jesu Kriste, aldrig vige fra dig! O Gud, er Luther død, hvem vil da mere foredrage os saa klart det hellige Evangelium? Af Gud! hvad havde han kunnet skrive i enda i ti eller tyve Aar! O, alle fromme Kristenmennesker! hjælper mig til flittig at begræde denne gudbeaandede Mand og bede Gud, at han maa sende os en anden oplyst Mand!“ I Sandhed, saadan Hjertesorg hos de bedste Mænd over Luthers formentlige Tab giver os det dybeste Indtryk af, hvad denne Gudsmand var for for sin Tid.

Imidlertid sad han, som troedes død, i god Ro paa Wartburg, rigtig nok ikke som Broder Martinus eller Dr. Luther, men som Junker F o r g eller G e o r g; thi for at blive ukjendt, maatte han strax aflægge Munkelæderne, i Stedet isøre sig Ridderwams og Ridderbenklæder, anlægge Sporer

og Sværd og lade Haar og Skjæg vore. Derved fik han da ogsaa snart et helt andet Udseende, som det sees paa Billederne fra den Tid. I Forstningen turde han heller ikke sidde over Bogerne, for at de ikke skulde forraade ham; han maatte derfor med de andre Riddere og Junkere ud i Stoven, fulgte dem paa Jagt eller gif og søgte Jordbær. Men hoor han særdeles, laa Wittenberg og hans Gjerning samt det arme evangeliske Folk ham paa Sinde. „Al, den som var i Wittenberg,“ sukede han ergang høit, da han sad i dybe Tanker ved Bordet hos Borgridderne. Og hvad det var for Slags Tanker, som optog ham, derpaa kan vi se et Exempel i Følgende, som han i et Brev fortæller Spalatin: „Ved min Omsorg havde vi faaet Livet frelst paa en liden Hare, og jeg havde viklet den ind i Urmet paa min Kappe og gaaet et lidet Stykke derfra. Imidlertid opsporede Hundene den stakkels Hare, skambed gennem Kappen dens høire Ben og dræbte den. Ja, saaledes raser Hæden og Satan, at han paany fordærver ogsaa de reddede Sjæle og tilintetgjør min Noie.“

Vel paa Grund af den ganske forandrede Levevis blev Luther hjemløst af en Sygdom, som allerede i Worms havde plaget ham. Derved kom han i mangehaande Anfægtelser og Kamp med Djævelen, og disse vedblev en Tid udover, ogsaa efter at han i Oktober var bleven legemlig frist igjen. Saaledes skrev han den 1ste November: „J kan tro, at jeg her i min Hvile og Ensomhed er fastet for tusind Dæøle. Det er saare meget lettere at kjæmpe mod en Djævel, som er iført Fjød og Blod, det er mod Menneskerne, end mod Dødsfæbels aandelige Magter under Himmelen. Jeg falder ofte, men den Høiestes høire Haand holder mig. Derfor længes jeg ogsaa igjen tilbage blandt Folk, men jeg vil ikke, for Gud kalder mig.“

„For Gud kalder mig!“ Wartburg blev saaledes for Luther i fuldt Maal, hvad dets Navn paa Tydsk udfiger, en Borg hvor man maa vente. Han kalder det derfor sit P a t m o s, — saa hedte jo den Klippe, hvorhen Apostelen Johannes var forvist af Keiser Domitian for Guds Ord's Skyld (Aab. 1. 9). Men han ventede med Taalmodighed, til Gud selv igjen vilde føre ham fra Ensomheden ud paa Kamppladsen. Han solte ogsaa, hvorledes denne stille Tid var ham en gaonlig Skole. Forøvrigt sad han ikke ledig, men bad, overveiede og skrev til Gavn og Fremme for den Gjerning, som var ham overdraget. „Hvordan har nu du det, min Filip-pus, heder det i et Brev til Melanchthon. Beder du ogsaa for mig, at dette mit uskrivlige Skjul maa blive til Guds Ære. Jeg har nok frygtet for det kunde se ud, som om jeg var flygtet fra Slaget, og dog stod det ikke i min Magt at modstaa dem, som vilde og raadede saaledes. Jeg onskede Intet heller end at træde mine rasende Fiender imøde og byde dem min Hals. Her sidder jeg nu og stiller mig hele Dagen Kirfens Billede for Die. Saa træd imidlertid du ind som Ordets Tjener, vaag over Jerusalems Mure og Porte, indtil de ogsaa falder over dig. Du erkjender dit Kald og dine Gaver. Jeg beder for dig først og fremst, isald, hvad jeg ikke tvivler paa, min Bøn formaar noget. Gjør du det Samme; vi vil

bære vor Byrde sammen. Vi staa endnu alene i Slaget: efter mig gaar det udover dig."

Blandt de forskjellige Skrifter, som Luther forfattede paa Wartburg, skal vi her nævne et, hans Skrift mod Kloster=Løfterne. Allerede den Dragt, han nu bar, maatte stadig minde ham om, at han ikke længere hørte til i Munkevesenet. Men da Kristenfolket var blevet lært fra Rom af at anse de aandelige og Kloster=Løfterne som ubrødelige og enhver Løsgjørelse fra dem som en Dødsynd, var en Belærelse i dette Stykke overmaade vigtig. Først klargjør han derfor, hvilke Løfter en Kristen har at holde for sande og rette, og beviser dernæst, at Kloster=Løfterne ikke er saadanne. Thi for det Første har de ingen Grund i Guds Ord, dernæst gaar de lige imod Troen, efterdi man mener derved at blive Gud behagelig, afbøde Synden og vinde Himmelen; endelig strider de mod den kristelige Frihed, mod Guds Bud og mod Fornuften. Derfor har en Kristen Frihed til at løsgjøre sig fra slige Løsters Baand, som ikke er Gud velbehagelige. Men da Kjød og Blod kun altfor gjerne bruger Friheden til Dække for sine Lyster, saa beder han alle, som onskede at komme ud igjen af sit „Munkeri og Nonneri“ til den kristelige Frihed, at de maatte prøve vel sin Samvittighed, om saadant Begjær ogsaa stammede fra den rette Grund. Hvis ikke, saa vilde de ikke bestaa i Dødens Time, naar Satan anfegtede deres Samvittighed.

Dette Skrift tilegnede Luther sin Fader. Han vilde derved i Gjerningen og offentlig bekjende den Uret, han havde begaaet mod ham ved sin egenraadige Bestemmelse at gaa i Kloster. Hvor maa den gamle Bergmand have glædet sig, naar han læste følgende Ord: „Erkjend, kjære Fader, af denne lille Bog, med hvilke Tegn, Kræfter og Undergjerninger Kristus har løst mig fra Munkeløftet og benaadet mig med saa stor Frihed, at jeg, Njønt jeg har gjort mig til alle Mennekers Tjener, dog ikke er nogen underkastet uden ham alene. Thi han er alene uden Mellemmand min Biskop, Abbed, Prior, Herre, Fader, Mester; ellers ved jeg ingen anden. Og jeg haaber, han har taget Eders Søn saaledes fra Eder, at han nu ved mig begynder at hjælpe mange andre Sønner.“

Alt dette var sjønne Frugter, som modnedes i den lange Ventetid, og dog endnu kun Forbud paa det største og bedste Klenodie, som den Banlyste fra sit Patmos spredte ud i Verden, Guds Ord paa Modersmaalet. — Af Naturen besad allerede Luther den herlige Gave at tale klart, slaerende og kjernefuldt; han vidste uden Omstød og Besmykkelse at nævne Tingene med deres rette Navn og jernstille dem saa levende, at man kunde ligesom se og gribe dem, han forstod ogsaa saaledes at anslaa Hjertets Streng, at hans Ord den Dag idag gaar En dybt til Hjerte. Denne Naturgave havde han stillet i sin Herres og hans Evangeliums Tjeneste. Nu var den Tid, da det blev ham forundt at bruge sit Eprog til deri at frembære det Høieste og Helligste, som Gud har givet os: hans hellige Ord. Allerede tidligere havde han oversat nogle Stykker af den hellige Skrift i det tydske

Moderemaal og begyndt med de syv Bodsfaalmer. Disse var for alle, som søgte efter Guds Sandhed, en saadan Vederbørgelse, at de forlangte mere og trængte ind paa Luther, at han skulde stille deres Hunger og Tørst efter Guds Ord. I Guds Navn lagde han i Stilheden paa Wartburg Haand paa det store Verk. Om det høie Maal, som foresvævede ham, sagde han: „Vi haabede, der skulde blive mindre Skrivi og mere Studium af den hellige Skrift. Thi saa godt vil hverken Koncilier, Fædre eller vi gjøre det, selv om det lyktes paa det Bedste for os, som den hellige Skrift, d. e. Gud selv har gjort det. Den, som i denne Tid vil have mine Bøger, han lade dog dem for Guds Skyld ikke være sig nogen Hindring i at studere Skriften selv. Den hellige Skrift er en saadan Bog, som gjør alle andre Bøgers Visdom til Daarstab. Gud give, at denne Bog alene nu var i Alles Hænder, Dine, Tunge og Hjertes.“

Over al Bøn og Forstand har Gud kronet dette Arbeide med Naade og Betsignelse. Endnu paa Wartburg blev Oversættelsen af det Nye Testamente særdig, og allerede den 21de September 1522 udfom det trykt under den simple Titel „Det nye Testamente — Tydsk — Wittenberg.“ Intet Mennekes Navn stod tilføjet. Nu kunde hver tydsk Mand skaffe sig sit Testamente for halvanden Gylden (lidt over to Kroner). Alle Exemplarer var i kort Tid udsolgte; et andet Oplag maatte allerede i December udgives. I Aaret 1533 gaves der allerede 58 forskjellige Oplag. Alle, som kunde Tydsk, „Skomagere, Kvinder, alstensk Lægsfolk læste med største Iver,“ som en katholsk Samtidig beretter. De bar det Nye Testamente hos sig, lærte det udenad, forsvarede med Guds klare Ord for sig Evangeliets Sandhed overfor romerske Præster og Munk, Lærere og Doktorer.

Det Nye Testamente fulgtes ogsaa efterhaanden af det Gamle Testamentes enkelte Bøger, som Luther de nærmeste Aar fremigjennem oversatte med Bistand af sine Venner Melancthon, Bugenhagen, Cruciger og Andre. Arbeidet kostede de dyrebare Mand megen Møie og Svæd; thi Kjendskab til det hebraiske Sprog havde man dengang først nylig faaet gennem Melancthons Onkel Reuchlin. Ofte gik Luther i Haandverkerens Verksteder og Skjødmandenes Boder for at lære at kjende de forskjellige Ting og finde det Udtryk, som Folket havde for dem. Om det Arbeide, Oversættelsen kostede, fortæller Luther: „Det kunde mangen Gang træffe, at ni i 14 Dage, ja tre, fire Uger søgte og spurgte efter et eneste Ord og alligevel undertiden ikke fandt det. Nu, Kjære, da det er oversat og færdigt, kan Enhver læse og mestre det, nu løber En med Dinene gennem tre—fire Blade og støder ikke an mod Noget, mærker heller ikke, hvilke Stene og Klodse der har ligget.“

Luthers Bibeloversættelse har givet Tydskland Guds gode og hellige Ord paa Moderemaal i usforlignelig Kraft og Klarhed. Den har hovedet skabt det tydsk Kirkesprog i Liturgi, Bøn, Sang og Prædiken. Den har ogsaa ligget til Grund ved Bibelens Oversættelse i andre Lande, saa-

ledes ved den første fuldstændige danske Bibel. Men vi, som nu er vante til at besidde dette Gode, den hellige Skrift paa Modersmaalet, kan neppe forslaa den dybe, taknemmelige Glæde, som Luthers Bibeloversættelse i sin Tid overalt fremkaldte. Det var Glæden hos tusinde og atter tusinde Tørstende, for hvem den længe luskede Kilde, den eneste, der byder rent, friskt, i Sandhed vederkvægende Vand, paa en Gang bliver aabnet, saa de nu selv kan øse i dybe Drag saa ofte, som de begjære.

Medens Luther endnu var fordybet i sit Nye Testamente, fik han fra Wittenberg Underretning om, at der var indtruffet meget betænkelig Begivenheder. Carlstadt, Professor ved Universitetet der, bekendt fra Leipziger-Disputationen, var en urolig og fremsusende Mand, hvem det gik for smaat med Reformationsværket. Han mente, at der maatte en anden Fart i Tingene, og begyndte paa en voldsom og rent udvortes Maade at drive paa en Omdannelse af den gamle Gudstjeneste. Nogle Studenter gik endnu et Skridt videre end deres Mester, tog den 3die December 1521 Messébøgerne fra Præsterne ved Alteret, rev et Par Dage efter Alteret ned i et Kloster og truede ved Opflag paa Kirkedørene Munkene med Haandgribeligheder, ifald de blev ved at læse den romerske Messe. Forgjæves søgte Melanchthon og Kurfyrsteu at gjøre gjældende, at Kampen mod Rom ikke maatte føres med ydre Magt og Vold, men kun ved Aandens Kraft, som Luther havde lært. Endnu værre blev det, da der ved Juletid kom tre Sværmere fra Zwickau til Wittenberg, Tilhængere af Thomas Münzer, som senere blev Hovedansfører for de oprørske Bønder. De roste sig af at have modtaget særegne Aabenbarelses af Gud og beraabte sig paa Aanden, som talte i dem og gennem dem og bebudede en ny Tid for Kirken. De bekjæmpede særlig Barnedaaben, fordi, sagde de, Børnene jo ikke kan tro. Carlstadt erklærede al Videnskab for overskødig; hvad skulde den være til, mente han, ulærde Folk forstod Bibelen ligesaa godt. Senere begyndte han at leve og klæde sig som Bønde og vilde bare hede Nabo Anders. Rektoren ved Skolen opfordrede fra Skolevinduet Borgerne til at tage sine Børn ud af Skolen. Den milde Melanchthon vidste ingen Udvei med disse Sværmere og Stormere og bad med andre Venner Luther indtrængende om, at han maatte komme tilbage, før det blev for sent. Kurfyrsten, som var ængstelig for Luthers Liv, onstede dog, han skulde blive paa Wartburg og derfra meddele sine Raad. Luther selv var overbevist om, at ligesom Gud indtil da havde taget ham i sin Skole paa Wartburg, saa var det nu ogsaa Gud, der igjen kaldte ham til Wittenberg og tilbage til Striden. Han var derfor stiftet i sin Beslutning og forlod Wartburg. Paa Veien skrev han til Kurfyrsten et af sine herligste Breve. „Af Kjærlighed til Eders kurfyrstelige Naade, siger han, har jeg i dette Aar ladet mig indespærre; men nu vil ved længere Eftergiveness Evangeliet blive forhindret og Djævelen indtage Pladsen, om jeg længere viger saa meget som en Haarsbred for ham; derfor nøder min Samvittighed mig til at tage Sleen i den anden Haand og bryde frem, om der saa i ni Dage regnede lutter Hertug Georger (sign. S. 485) —

Eders kurfyrstelige Naade tilgive mig min naragtige Tale — og hver af dem var ni Gange saa rasende som denne. Jeg har ikke i Sinde at begjære Beskyttelse af Eders kurfyrstelige Naade. Ja, jeg holder for, at jeg snarere skulde kunne beskytte Eders Naade end J mig. Om jeg endog vidste, at Eders kurfyrstelige Naade kunde og vilde beskytte mig, vilde jeg dog ikke komme; intet Sværd kan gavne eller hjælpe denne Sag: her maa Gud alene hjælpe uden al menneskelig Betyrning og Bistand. Derfor, hvo, som tror, vil her kunne beskytte bedst, og da jeg nu erfarer, at Eders kurfyrstelige Naade er meget svag i Troen, kan jeg ingenlunde anse Eders kurfyrstelige Naade for den Mand, der kan beskytte eller frelse mig. Da nu Eders kurfyrstelige Naade begjærer at vide, hvad J skal gjøre i denne Sag — fornemmelig, da J mener at have gjort altfor lidet —, saa svarer jeg underdanigst, at Eders kurfyrstelige Naade allerede har gjort altfor meget og skulde nu slet Intet gjøre. Thi Gud kan og vil ikke lide Eders eller min Sorg og Noie. Han vil have det sig selv forbeholdt og ingen Anden. Derefter faar Eders kurfyrstelige Naade rette sig. Esterdi jeg da ikke vil adlyde Eders kurfyrstelige Naade, saa er J uden Skyld for Gud, om jeg bliver fangen eller dræbt. Overfor Menneffene skal Eders kurfyrstelige Naade forholde sig saaledes: nemlig som Kurfyrste adlyde Dyrigheden og lade hans keiserlige Majestæt raade i Eders Stæder og Lande over Liv og Gods, som det sig hør og bør efter Rigsordenen, og ikke paa nogen Naade forhindre eller modsætte Eder, eller lægge nogen Hindring iveien for Magten, om denne vil gribe eller dræbe mig. Thi Magten skal Ingen bryde uden han alene, som har indsat den, ellers er det Oprør imod Gud. Kristus har ikke lært mig at være en Kristen til Andres Skade. — Det er en anden Mand end Hertug Georg, med hvem jeg har at gjøre, han kjenner mig fuldt vel, og jeg kjenner ham ikke ilde. Om Eders kurfyrstelige Naade troede, saa vilde ogsaa J se Guds Herlighed. Men da J endnu ikke tror, saa har J heller ikke endnu seet Noget. Gud være Kjærlighed og Pris i al Ewigheid, Amen!”

Underveis gav Guds Godhed endnu Luther et opmuntrende Vidnesbyrd om, at det overalt gik fremad med Evangeliet. Paa Veien traf han nemlig i Bertshuset „den sorte Bjørn“ i Jena sammen med to Studenter fra Schweiz, der var paa Reise til Wittenberg, hvor de agtede at studere. En af dem, Johan Keßler fra St. Gallen, der senere blev Reformator i sit Hjemland, har paa en livlig Naade skildret dette Møde med Luther. „J Gjæstestuen saa vi en Mand sidde alene ved Bordet, og foran ham laa en aaben Bog. Han hilste os venligt og indbød os til at komme nærmere og sætte os hen til ham. Han bød os at drikke, hvilket vi ei kunde afslaa. Esterat vi saaledes havde seet hans Venlighed og Hjertelighed, satte vi os hen til ham og bestilte et Etob Vin, at vi for Wrens Skyld ogsaa kunde byde ham at drikke. Men vi vidste ikke Andet, end at det var en almindelig Ridder; han var iført den brugelige røde Læderhue og Ridderkuffe, uden Rustning og med et Sværd ved Siden; hans høire Hæand hvilede paa

Knappen af Sværdsæftet, med sin venstre holdt han om dette. Hans Dine var forte, dybe, lynende og funklende som Stjerner, saa at man ikke godt kunde se ind i dem.

Snart begyndte han at spørge os, hvor vi var fra. Dog svarede han sig selv. „J er Schweizere. Hvor i Schweiz har J hjemme?“ Vi svarede: „J St. Gallen.“ Derpaa sagde han: „Maar J, som jeg har forstaaet, nu drager til Wittenberg, saa vil J der træffe Landsmænd af Eder, Hieronymus Schurf og hans Broder Augustin.“ „Til dem har vi Breve med,“ sagde vi og spurgte atter: „Min Herre, kan J sige os, om Martin Luther igjen er i Wittenberg, eller hvor han ellers opholder sig?“ „Jeg ved sikkert, svarede den Fremmede, at Luther for Tiden ikke er i Wittenberg; men han vil snart komme did. Dog er Filip Melanchthon der og underviser i det græske Sprog, medens Andre underviser i det hebraiske. Jeg vil raade Eder til at lægge Bind paa begge disse Sprog; thi de er nødvendige til at forstaa den hellige Skrift.“

De to Studenter erklærede ikke at ville give sig No, førend de havde seet og hørt Luther, og den Fremmede spurgte dem, hoad man vel i Schweiz tænkte om denne Mand. „Der er, som allevegne, forskjellige Meninger, svarede Refler. Nogle kan ikke noksom ophøie ham og takke Gud, som ved ham har aabenbaret sin Sandhed og affloret Bildfarelserne; men andre fordommer ham som en Erkefjætter, især Præsterne.“ — Under disse Samtaler undrede de to Studenter sig høiligen over den fremmede Ridder. Hans lærde Tale forekom dem meget paafaldende og sælsom, og endnu mere forundrede blev de, da en af dem tog den Bog, der laa paa Bordet, i Haanden og bladede i den. Det var Davids Salmer paa Hebraisk. Han lagde Bogen paa Bordet igjen, og Ridderen stak den til sig. „Jeg gav gjerne en af mine Fingre, tog Studenten atter tilorde, for at lære dette Sprog.“ „Det skal nok gaa for Eder, sagde den Fremmede, saafremt J anvender ret Flid; ogsaa jeg vil gjerne komme videre deri og over mig derfor daglig.“

Det led imidlertid mod Aften, og Mørket var faldt paa. Da kom Verten ind og satte sig hen til Studenterne ved Bordet. Da han havde mærket deres Lyst til at faa se Luther, sagde han: „Kjære Venner, J kunde have faaet Eders Dunst opfyldt, dersom J for to Dage siden havde været her; thi han har siddet her ved Bordet paa dette Sted,“ og han pegte paa Stedet med Fingeren. „Vi var meget fortrydelige derover, vedbliver Refler, og gav vor Harme Lust over de slette og ufremkommelige Veie, som havde forhindret os i at komme før, og sagde: det glæder os dog, at vi i det Mindste er i det samme Hus og ved det samme Bord, hvor han har siddet.“ Derover maatte Verten le og forlod Stuen. Et Dieblik efter kaldte han Refler ud og sagde til ham: „Da jeg forstaaer, at J oprigtigen begjærer at høre og se Luther, saa vid, det er ham, der sidder hos Eder derinde.“ „Jeg troede, fortæller Refler, at Verten vilde holde mig for Nar, men han forsikrede endnu engang, at det forholdt sig, som han havde sagt, idet han tillige bad mig ikke at lade mig mærke med, at jeg vidste det. Jeg gi

ind i Stuen igjen, men kunde ikke undlade at hviſte min Ledſager i Dret. „Verten har ſagt mig, at det er Luther.“ Men han vilde ikke tro det og ſagde: „Han har kanſke ſagt, at det er Hutten, og du har miſforſtaaet ham.“ Da nu Dragten ogſaa mere mindede mig om Hutten end om Luther, der jo var Munk, lod jeg mig overtale til at tro, at Verten havde ſagt: „Det er Hutten.“

Imidlertid kom to Kjøbmænd til Herberget, og efter at de havde lagt ſine Kapper og Sporer tilſide, trak den ene en indbunden Bog frem og lagde den paa Bordet. Den fremmede Ridder ſpurgte dem, hvad det var for en Bog. „Det er Doktor Luthers Udlæggelse af Evangelierne og Epiſtlerne, den er forſt ganſke nylig udfommen i Trykken; har I ikke ſeet den?“ „Den vil ſnart komme mig ihænde,“ ſvarede han. Nu kom Verten og ſagde: „Sæt Eder nu tilbords, vi vil ſpiſe.“ Men vi bad Verten om at give os et Maaltid for os ſelv. „Kjære Venner, ſagde Verten, ſæt Eder kun tilbords, jeg vil behandle Eder rimeligt.“ Da den Fremmede hørte dette, ſagde han: „Ja kom bare; jeg ſkal nok afgjøre det med Verten.“ Medens vi ſpiſte, talte han ſaa mange fromme Ord, at Kjøbmændene og vi agtede mere paa ham end paa Maden. Han talte ogſaa om den foreſtaaende Rigsdag i Nürnberg og mente, at der vilde ikke komme ſynderligt ud deraf, da de Herrer holdt mere af at fordrive Tiden med koſtelige Turneringer, Glædefarter og Hoffærdighed end at tage ſig af Guds Ord. „Men jeg haaber, vedblev han, at den uforfælfede Sandhed og Guds Ord ſkal bære mere Frugt hos vore Børn og Efterkommere end hos Forældrene, i hvilke Bildfarelſerne har ſlaaet ſaa dybe Rødder, at det ikke er let at ſaa rykket dem op.“ Kjøbmændene gav nu ogſaa ſin Mening tilkjende, og den ældre af dem ſagde: „Jeg er en enſoldig ſimpel Lægmand og forſtaar mig ikke ſynderligt paa diſſe Stridigheder; men ſaavidt jeg kan ſjønne, ſaa maa Luther enten være en Engel fra Himmelen eller en Dævel fra Helvede. Jeg vilde gjerne give 10 Gylde, ifald jeg kunde gaa til Skriſte hos ham; thi han, tror jeg, vilde kunne ret veilede min Samvittighed.“

Nu traadte Verten noget nærmere hen til os. „Vær ubekymret for Fortæringen, hvilkede han til os, Martinus har betalt Aſtensmaden for Eder.“ Det glædede os meget, ikke for Pengenes eller for Madens Skyld, men for den Gæſte, der var os viſt. Da Maaltidet var tilende, reiſte Kjøbmændene ſig og gik til Stalden for at ſe til ſine Heſte. Imidlertid var den Fremmede alene i Stuen med os; vi takkede ham nu, fordi han havde betalt Maaltidet for os, og lod ham nu forſtaa, at vi antog ham for Ulrif von Hutten. „Det er jeg ikke, ſvarede han; men til Verten, ſom netop igjen traadte ind, ſagde han: „Jeg er i Aſten bleven til en Adelsmand; thi diſſe Schweizere antager mig for Ulrif von Hutten.“ „Ham er I ikke, ſvarede Verten, men vel Martinus Luther.“ Da lo han og ſagde. „Diſſe her antager mig for Hutten, og I antager mig for Luther; ſnart vil jeg kanſke blive antaget for Martinus Marcolfus.“ Efter at have ſagt dette, tog han ſit ſtore Vglaſ og ſagde: „I Schweizere, drikker mig endnu en-

gang venlig til, til Afsted!" Og da jeg vilde tage Glasset, rakte han mig et andet med Vin og sagde: „Det er fremmed og uvant for Eder; drif heller Vin!" Derpaa reiste han sig, kastede en Kappe om sine Skuldre og tog Afsted. Han rakte os Haanden med de Ord: „Naar I kommer til Wittenberg, saa hilser Doktor Hieronymus Schurf fra mig." „Det skal vi gjøre, siger vi, men fra hvem skal vi bringe denne Hilsen?" „Sig intet andet end dette: Den der skal komme, sender Hilsen, saa fatter han nok Meningen." Med disse Ord forlod han os og begav sig til Hvile.

Derpaa kom Kjøbmændene ind igjen og samtalede om, hvem den Fremmede dog vel kunde være, som havde siddet tilbords med dem. Verten antog ham for Luther, og Kjøbmændene lod sig snart overtale til at tro det samme, men var nu bekymrede, fordi de havde talt saa dristig om ham. De vilde staa meget tidlig op den næste Morgen og bede ham om Forladselse. Dette skeede ogsaa. De traf ham om Morgenen i Stalden, og Martinus svarede paa deres Tiltale: „J har ved Aftensbordet sagt, at I nok vilde give 10 Gylben ud for Luthers Skyld og gaa til Skrifte hos ham; naar I engang gjør dette sidste, saa vil I nok saa se og erfare, om jeg er Martinus Luther." Uden at give sig mere tilkiende, besteg han sin Hest og red bort ad Veien til Wittenberg. Der traf de ham senere igjen. (Mere).

Smaa Betragtninger og Anmærkninger.

Skrevet for „For Hjemmet".

I.

1. Vælt din Bei paa Herren og forlad dig paa ham; han, han skal gjøre det. Det er ikke ubekjendt, hvorledes du har det, kære Ven! Du er ikke den Eneeste, som plages af sorgfulde og bekymrede Tanker; dette jordiske Liv er saa fuldt af Synd, Sorg, Ulykker og Noie, at det er meget mere, end Menneftene kan bære. Først kommer der Sorger og Bekymringer, som angaar vor egen Person, vort Hus og vor Næringsvei, dernæst de, som angaar Kirken, Landet og de offentlige Sager. Det er mere end nok til at trykke En ned. Men det er ikke den himmelske Faders Villie, at du skal gaa saaledes og slæbe paa dine Sorger; han ved godt, at du vilde segne under dem. Derfor har han ladet udgaa til dig dette kaldende Naab, som findes i D. Salm. 37, 5.: „Vælt din Bei paa Herren og forlad dig paa ham; han, han skal gjøre det."

Det Ord vælte peger hen paa en tung Gjenstand, f. Ex. en Stof eller en stor Sten, som skal flyttes. Det kan man ikke gjøre med et Par Fingre eller med en liden Kjæp; med begge Hænder maa man gribe fat, ja, undertiden maa man endog lægge Skulderen til eller bruge en Haandspage, og førend det kan ske, maa Trægheden og Dovenskaben rystes af. Af denne Betragtning kan vi lære, hvorledes vi skal bære os ad med at vælte

vore Sorger og Bekymringer paa Herren: Vi maa ryste Sløvheden og Træggheden af os og ydmygt og ærligt fortælle den Herre Jesus alt det, som plager, trykker og bedrover os, og bede, at han vil lette vore Byrder paa den Naade, som han ser er os bedst og tjenligst; og da vil han ogsaa gjøre det; han har gjentaget Ordet han to Gange, for at vi ikke skal tvivle, men være visse paa, at han baade kan og vil gjøre det. Derjom du nu hører det kaldende Raab, saa følg det, og du skal erfare, hvor god Herren er. „De, som forlade sig paa ham, skulle ingenlunde bestjæmmes.“

2. Kaster al Ederes Sorg paa ham; thi han har Omhu for Eder (1 Petr. 5, 7.). Her hører du, at du ikke skal gaa og pine og plage dit Hjerte med Sorger og Bekymringer, men du skal, som Apostelen siger, kaste dem paa Gud. Mogle mener, at det er en Dyd at gaa og græmme sig og gjøre sig Livet ret surt. En Katholik sagde engang, da han var lidt syg: „We must try to suffer as much as passible“, vi maa stræbe at lide saa meget som muligt. Han mente efter sin falske Tro, at han ved saadan Lidelse hjalp med til at gjøre Fyldest for sine Synder. Nei, end ikke den allermindste Synd kan vi udjone med vore Lidelser. Alle vore Synder har vor Herre Jesus Kristus baaret og affonet med sin Lidelse og Død paa Korsens Træ. Baade vor Syndesorg og alle andre Sorger skal vi kaste paa Gud. Ordet kaste betegner jo, at man med en kraftig Anstrengelse slynger en Gjenstand langt bort fra sig; derfor vil Gud med dette Ord lære os, at han aldeles ikke regner vore Sorger for nogen fortjenstlig Ting. „Men“, siger du, „Skriften lærer dog, at den Kristne skal taale Kors og Lidelse og det ikke som sjældne Hændelser, men som Hverdagskost.“ Det er ret; men det skal vi lade Gud raade for og ikke ville selv lave os et kunstigt Kors eller ville lide mere ondt, end det behager Gud at tilskikke os; han vil bære baade os og vort Kors; han siger: „Min Byrde er let“ og vil hjælpe os til at være — „som bedrovede, dog altid glade.“

Naar man skal kaste en liden Sten ret langt fra sig, bruger man ofte et Redskab dertil, enten en kløvet Rjæp eller en Slynge. Men hvilket Redskab skal man bruge til at faa kastet al sin Sorg paa Gud? Svar: Flittig Læsning i Guds Ord og ærlig, ensfoldig Bøn. Denne Bøn indbefatter ogsaa nødvendigt et ærligt Skriftemaal og en ærlig Syndsbekjendelse for Gud, saaledes som Apostelen har sagt i det foregaaende Vers: „Ydmyger Eder under Guds vældige Haand.“

Denne Verden har to Sider: paa den ene Side overgivet, stoiende Glæde, paa den anden Side en tung, næsten ulægelig Sorg. Denne Sorg er Verdens Børn ogsaa uafslægelig optagne med at kaste fra sig. Stilhed og Ensomhed er den Uombvendte imod, fordi da kommer Tankerne og vil have Rede paa det store Livsspørgsmaal; men fra dette Spørgsmaal er han stadig paa Flugt. Han bruger uafslægelig mange, lidels meget kostbare Midler til at blive Sorgerne og de nagende Tanker kvit; men disse Midler er saadanne, at de hele Tiden gjør Ondet værre og Faren større. Det store

Spørgsmaal om Evigheden og Menneskets Forhold til Gud kan En vel sige fra sig i mange Aar, men det tager ham dog tilsidst i en saa trang Gulvei, at han ikke kan slippe forbi. Kun den, som faar kastet al sin Sorg paa Gud ved hans Søns Jesu Kristi Blod, bliver fri og frelst. „I dag, dersom I høre hans Røst, da forhærder ikke Eders Hjerter.“

Stedmoderen.

(En Fortælling af Auerbach).

(Fortættelse).

IV.

Bekjendelser.

„Goddag! Er det gaaet godt?“ spurgte Bageren sin Søn, da han kjørte frem for Døren til „Kronen“.

„Ja vel“, svarede Gæstgiveren, idet han steg af. „Hvordan have Børnene det?“

„Godt. Men hvormeget har du kjøbt ind, og hvad kostede det? Har du Prøver med, eller kommer Varerne strax efter?“

Saaledes bestormede Bageren sin Søn med Spørgsmaal, men denne løb fra ham ind i Huset, og først da han havde kysset sin lille Gut, svarede han: „Jeg har ikke kjøbt andet end hundrede Sække Hvede, kjære Fader, og dem har jeg solgt igjen; jeg kommer tomhændet.“

„Saa skulde du bære dig ad som Schmul fra Bieringen.“

„Hvordan bar han sig ad da?“

„Da han engang kom hjem fra en Handelsreise paa samme Maade som du, gif han baglænds ind ad Døren. „Hvad skal det betyde, Schmul?“ spurgte Konen. Han svarede: „Jeg har ingen Handel gjort, derfor skammer jeg mig og tør ikke vise dig mit Ansigt.“

„Men jeg har havt Andet at tænke paa“, svarede Gæstgiveren ærgerlig.

Den gamle Bager havde Selvbeherstelse nok til at skjule sin Uergrelse, og spurgte blot:

„Hvorfor ser du da saa fornuet ud. Sæt dog den Knekt ned paa Gulvet, han kan meget godt gaa. Kom Magnus,“ sagde han i en haard Tone til Gutten, „kom ned og gaa ud i Kjøkkenet. Jeg har Noget at tale med din Fader om.“

„Na nei, lad Gutten blive hos mig, jeg har bragt Noget med til ham. Se Magnus, der har du en Sukkertringle! O, den er gaaet i Stykker. Na, spis den kun, den er fra En, som holder meget af dig. Men hvor er Ernestine? Gaa hen til Bedstemoder og hent hende. Nei, bliv heller der, og sig til dem Begge, at jeg kommer strax.“

Med disse Ord stød han Gutten ud af Døren, og sagde derpaa til Faderen: „Fader, jeg tror jeg har fundet mig en Kone.“

„Har hun Penge?“

„Altfor mange, frygter jeg.“

„Nu, hvad du ikke selv bruger, kan du lade mig faa.“

Gjæstgiveren gik urolig op og ned ad Gulvet og rakte og strakte sig. Alting forekom ham saa fremmedt, og han betragtede hvert Møbel i Stuen, som om Bordet, Stolene og Skabet maatte have Noget at meddele.

Enhver, som kommer hjem, bringer en anden Tidsregning med, han har hverken Morgen eller Middag sammen med dem, der ere blevne hjemme. Han har seet saa meget Nyt, og særdeis iblandt fremmede Folk; et helt Stykke Liv er gaaet ham igjennem Tanterne, og nu kan han ikke rigtig finde sig tilrette iblandt dem, der ere blevne i de sædvanlige Døngivelfer, hvor Alt er gaaet sin vante Gang.

Bageren, der var en skarpsindig Menneſtefjender og som saadan havde prøvet Alting først med sig selv, havde længe haft en besynderlig Bane, som imidlertid var ham meget gavnlig: Hver Gang han kom hjem fra en længere Reise, lagde han sig strax en Timestid til Ro; og han havde af Naturen den lykkelige Gave at kunne sove, naar han vilde. Dermed holdt han sig til rette Tid lidlig og vaagen. Naar han saaledes havde sovet strax efter Hjemkomsten, var han altid særdeles raff og oplivet, naar han igjen stod op. Da sølte han sig igjen rigtig hjemme og fri for al den Uro, der som et fremmedt Luftstryk endnu hænger ved den Hjemkomne. Nu anbefalede han sin Søn den samme Forholdsregel, men Gjæstgiveren lod sig ikke overtale dertil; han kunde ikke sidde et Dieblit rolig paa en Stol, og Faderen havde tre Gange budt ham en Pris, som han ogsaa havde modtaget, men endnu havde han ikke fortalt noget Sammenhængende. Tilfids gik han hen og saa ud af Vinduet; da sagde han pludselig:

„Lad os gaa hen til Moder og Børnene.“

„De lobe ikke fra os; har du ikke mere at fortælle mig?“

„Jo“.

„Naa, lad høre. Ud med Sproget!“

„Ja, Fader. Naar jeg skal gifte mig igjen, bliver det med hende og ingen Anden.“

„Ja saa? Hvor er hun fra?“

„Fra Freiburg.“

„Fra en stor By. Det duer ikke, hun passer ikke i en saadan liden Flække. Og Bageren vedblev, idet han tog en Pris: „Jeg var engang med den nuværende Postholder i Schramberg paa Frieri i Darmstadt. Strax spørger Pigebarnet Postholderen: „Er der ogsaa brolagt paa Gaderne i Landenbach?“ Jeg svarer: „Ja, naar man vil hoppe fra Sten til Sten!“ giver Postholderen et Vink og skynder mig ud af Stuen. Han kommer strax efter, vi gaa tilbage til Hotellet, lade spænde for og skjøre bort i største Hast, og det var hans Lykke. Det nytter ikke at tage en Pige fra en stor

By. De vilde sig virkelig ind, at man for deres Skyld skulde gjøre Bro-lægningen om og sætte ny Farve paa alle Husene, og naar det blæser eller regner, tage de paa Veie, som om der var bestandigt Solskin hjemme hos dem. Nei, følg du mit Raad, og tag Jngen fra en stor By, de ere fordringsfulde; naar man byder dem det Bedste, man har, sætte de et Ansigt op som en Hund, naar man holder den et Glas Vin for Snuden."

"Nei, hun er besteden og ydmyg. Kun altfor ydmyg."

"Saa? Ja, saa er der vel en Hage derved?"

"Ikke det jeg ved."

"Naa, hvem er det da?"

Gjæstgiveren fortalte det uden dog at nævne alle Omstændighederne; Bageren tog en Pris, som han snusede med et Udtryk af ubeskriveligt Velbehag, og sagde:

"Ja, du slægter Monstrelærerens Familie paa; de lade altid, som om de ikke kunde tælle til fem, og have dog en Stjælm bag Øret. Det var jo ret siffigt af dig, at du lod den rige Stumpf beholde Bønnerne og Grterne. Nu faar du dem jo gratis og et stort Stykke Sul oven i Kjøbet."

"Lad den Spøg fare, Fader! du ved, jeg kan ikke lide det," sagde Gjæstgiveren, idet han blev blussende rød. "Jeg kan ikke sige dig, hvordan jeg er tilmode, jeg havde aldrig troet, at det saadan kunde komme igjen; naar Nogen havde sagt mig det dengang" —

Og den stærke Mand hulkede høit.

Bageren lod ham støtte sig selv; han vidste, at han trængte til denne Lindring. Han blev siddende ganske rolig, snusede ikke, men stak kun Næsen ned i den aabne Daase.

"Kom nu ind med til Moder," sagde han tilsidst, og nu gik Gjæstgiveren med Faderen hjem til Forældrenes Hus.

Da han her saa sin lille Datter, tog han hende paa Armen, omfavnede og kysede hende og vilde slet ikke slippe hende igjen. Men efter den første Velkomsthilsen lod Bagerkonen sit Barnebarn gaa ud af Stuen og sagde til Sonnen:

"Det synes jeg ikke om, Raimund. Hvorfor vil du kysse og trykke Barnet, saa du er nærved at kvæle det? Jeg kan ikke lide den nye Mode altid at kysse og kjæle for Børn. Jeg kan tælle paa mine Fingre, hvor tit min salig Fader har kysset mig, og ingen Fader kunde dog holde nære af sit Barn, end han af mig, og intet Barn kunde holde mere af sin Fader, end jeg af ham. Gjør det ikke mere, Raimund, det er ikke godt."

"Men det har saa sin egen Grund, Moder!"

"Ja saa? Hvad er det da?"

"O, Moder, jeg kan ikke sige dig, hvordan jeg er tilmode idag, naar jeg ser paa mine Børn. Det er jo til deres Lykke; men jeg er dog tilmode, som om jeg berøvede dem Noget, der hører dem til, — af mit —

af min — nei, jeg berøver dem Intet, jeg giver dem, ja jeg — jeg giver dem en Moder igjen.“

Bed de sidste Ord reiste Bagerkonen sig op, men satte sig strax ned igjen med et dybt Suk, og sagde:

„O, I Mænd! I Mænd! Saadan ere I dog allesammen. Al ja, naar en ung Moder dør, skulde man begrave Barnet med det Samme; det har mistet det Bedste i denne Verden og kan faa det Værste: en Stedmoder. O, hvor tidt har jeg ikke seet, hvorledes der da bliver stolet paa og gjort Fordring til det Hoieste og Helligste: Moderhertet — og netop det er forfalket og forgiftet. O, jeg hufster nok, hvorledes I vilde trøste mig og berolige mig, da hun var død! Jeg græd ikke, fordi hun var død, men . . .“

Bagerkonen brast i Graad, hvilket var sjældent hos hende, da hun havde stor Magt over sig selv; ligesom hun for havde bebrejdet sin Søn, at han kysede Barnet for voldsomt, bekjæmpede hun ogsaa enhver heftig Sindsbevægelse hos sig selv.

Selbdigvis blev der i samme Dieblit banket paa Ruden, saa hun maatte gaa hen og levere Brød ud, og derved kom hun igjen i sin gamle Ligevægt.

Gjæstgiveren, som havde fortiet Meget for Faderen, fortalte nu Moderen omstændeligt, hvorledes det Hele var gaaet til; hun rystede benegtede med Hovedet, da han sagde, at alle de Lovtaler, Bageren i Freiburg havde holdt over hans Moder, fra Først af havde bidraget mest af Alt til at indtage Pigens Hjerter for ham, og da han takkede hende for denne Velsignelse, slog hun et Par Gange afværgende med Haanden. Men efterhaanden som han fortalte videre, blev hendes Blik fastere og mere gjennemtrængende, og tilsidst sagde hun: „Naar det nu engang ikke kan være anderledes, tror jeg endda, du er vel faren. En Pige, som lever i ulykkelige Forhold, som overalt er tilfidesat og overseet og derfor stille indeslutter sig i sig selv, er selv Stedbarn her i Verden. Nu kunde hun jo rigtignok være bleven forbitret, trættefjær og menneffjændsk; fordi hun og hendes Intet gjælde, skal Alverden være jammerlig og fuld af lutter Skindhellighed og Bedrageri. Jeg kjender En, der er saa ondskabssfuld, at hun aldrig lader en Fugl fljve forbi, uden at ryste et Par Fjær ud paa den.“

„Nei Moder, saaledes er hun ikke, hun har et omt Hjerter, et barmhjertigt Sind.“

„Ja, hun er jo selv et Stedbarn, og saadant et Lyffens Stedbarn kan netop blive en god Stedmoder; hun ved, hvad Uhyerlighed vil sige, hun vil helst være lykkelig og gjøre lykkelig i Stilhed, og hun vil holde Bryllup i al Stilhed, og ikke forlange, at der skal være Musik og Støi, og at du skal lade, som om du første Gang var kommet hjemmefra og gif paa egen Haand; bare hun er saaledes, som jeg tænker mig hende; men hvem kan vide det? hvem ved, om de Erfaringer, En har gjort, ikke have haft en ganske anden Virkning paa Sindet end den, de ligesom og naturligt burde have? Men jeg synes godt om det, at hun ikke har smigret dig og sagt dig smukke Ting, men sendt dit Barn noget Godt; naar hun bliver saaledes

ved, kan hun berede dig en Himmel paa Jorden. Det er det Sværeste af Alt at være den anden Moder."

"Deri har Moder Ret," sagde Bageren skjælmst, "og det er et nyt Bevis paa, at vi Mænd ere meget bedre end I Fruentimmer. Der gives flere gode Stedfædre end Stedmodre."

"Ja, det er en let Sag. Faderen ser næsten aldrig Barnet, uden naar det er paaklædt, og han har meget mindre med det at gjøre. Men Moderen maa selv passe Barnet i enhver Henseende, og en Kone er tit lige til sit fyrretpvende Aar selv endnu et halvt Barn, og kan tage Parti med eller imod et Barn. Men derom er det ikke værd at tale nu. Det havde rigtignok været mig kjærere, om du havde taget en fattig Pige, der vilde været taknemmelig — men hvem kan vide — husk fremfor Alt paa det: du gifter dig ikke for din egen, men for dine Børns Skyld. Det forstaar sig af sig selv, at vi beholde Ernestine, hun ved, hvormeget vi holde af hende — ja altsor godt. Bedstefader morer sig ordentlig over, at hun er saa trodsig og egenfindig; men jeg ved, hvorledes hun skal tages. Jeg tror nok, at hun skal blive en god Pige; men jeg tvivler om, at en Fremmed vilde behandle hende paa den rette Maade. Det kan ikke skade Magnus, om han bliver taget en Smule haardt, det maa en Gut finde sig i, og det kan han have godt af hele Livet igjennem. Men Ernestine hører nu engang os til, og hun skal ikke udsættes derfor. Men hvorfor har hun Intet sendt Ernestine?"

I det samme kom der heldigvis et Besøg, saa Gjæstgiveren slap for at svare paa det Sidste.

Nu, da han havde udtalt sig saa sikkert og bestemt til sin Moder, begyndte han at frygte for, at han muligvis havde paataget sig for meget, eller skuffet sig selv, og saameget var i det Mindste vist, at han havde skuffet Thaddæa. Og da han og Faderen gik sammen hen til Møllen, fortalte han ham, at han kun havde talt til Thaddæa om det ene Barn, uden at nævne det andet, saa hun maatte tro, at han kun havde et eneste Barn.

"Holdt!" udbrød Bageren, "nu har jeg det! Jeg tænkte nok, der skat noget under, at en Pige saa hurtigt kunde beslutte sig til at opmuntre en Enkemand med to Børn."

"Ja, du har Ret, Fader, og jeg vil ikke skjule det længer; saa saa vi at se, hvad det bliver til."

"Det kan jeg strax sige dig: Det gaar overstyr."

"Det vil gjøre mig ondt; men det vilde gjøre mig endnu mere ondt, naar jeg hele Livet igjennem skulde se mine Børn behandlede kaldt og ufjærligt, det vilde være mig en daglig Hjertesval."

"Hvor vil du hen! efter Alt hvad du har fortalt mig om hende, tror jeg, at hun ogsaa vilde være god imod Ernestine."

"Det tror jeg ogsaa."

"Men den rige Stumpf giver dig hende ikke, og jeg gjorde det heller ikke i hans Sted. Ser du, et Barn er intet Barn; det betragter den gode

Pige som et Vegetoi, og hun vil gjerne have en Duffe, som hun strax kan give sig til at lege med. Men to Børn, det er allerede Børn, mange Børn, et Hus fuldt af Børn. Ved du, hvorledes du skal bære dig ad?"

„Hvorledes da?"

„Du har heller ikke mere end et Barn. Ernestine kommer slet ikke mere dig ved, hende beholde vi; hun hører os til.“ (Mere).

Hunden, Ulven og Nadsjelkragen.

En Fabel.

I.

En Hund var af sin Herre bleven sat til at passe en Faarefold. Da kom i Skumringen en Ulv hen til Grinden og søgte at rive denne i Stykker, idet den samtidigt raabte ind til Faarene, at de snarest muligt maatte flygte ud af Folden, da den Hund, de havde til Vogter, var en forklædt Ulv, som vilde ende med at fordærve dem allesammen. „Men jeg," sagde den, „jeg vil frelse Eder; kan I ikke høre paa min Røst, hvilket venligt Hjertelag jeg har?" Derpaa rev den et Træ ud af Grinden med sine Tænder. Men Hunden mødte den tappert, og der blev en haard Kamp. Da kom en Nadsjelkrage til og satte sig paa Gjerdet i tryk Afstand, og efter at den en Stund havde seet paa dem, begyndte den at skrige: „Kra, kra, kra! O, I ufredelige, kivagtige, trættefjære Dyr! I ere de mest urolige og stridslystne Skabninger i hele Verden! Hvorfor kan I ikke holde Fred? I burde landsforvises, saa at fredelige Borgere engang kunde faa sove i Ro for Eder!" Da blev Hunden harm og raabte: „Du uredelige Fugl! Skal du udfjælde den for Kivagtighed, som forsvare sin Bagtpost?" Derpaa satte den sine Tænder i Ulvens Hals, saa det knagede. Da løb Ulven bort og skjulte sig i Stoven.

II.

En kort Tid derefter hændte det, at den samme Krage paa et af sine Strejftog kom til at spise Noget, som den ikke havde godt af, og da den paa Veien hjem sølte sig upasselig, satte den sig ned under en Busk i Krattet. I det samme kom den omtalte Ulv gaaende og blev den var, og da den var sulten, greb den i et Nu Kragen og holdt den fast mellem sine Tænder. Da begyndte Kragen ynkelig at skrige og klage og sagde endog, at den havde hjulpet Ulven vel saa meget som Hunden ved at paavirke den offentlige Mening. Men den sultne Ulv mumlede mellem Tænderne: „Det er paa Tide, at du praktiserer din egen Lære, at man ikke maa være saa kivagtig at forsvare sig; vær nu konsekvent og hold Næbbet lukket, saa skal Striden strax blive tilagt." Derpaa satte den sine Tænder tværs igjennem den ullykkelige Nadsjelkrage og aad den op. „Logiken kan man dog endnu have lidt Nytte af," sagde den ved sig selv, idet den vred lidt paa Halsen, som værfede efter Hundens Tænder.

G a a d e.

No. 279.

1. I have wings and I fly, though I am not called a bird;
2. I am part of a hundred, e'en more than a third;
3. I am "A No. 1" with the most of mankind;
4. In France and in Germany me you will find;
5. My *Fifth* in your hand you may frequently see;
6. And my *whole* it is dreary and wretched to be.

Rettelse.

I 16de Hefte Side 502 16de Linie nedenfra staar: skal man fri, læs: skal man ikke fri.

Alle Abonnenter, som staar til Rest med Betaling, bedes at indsende Pengene snarest muligt. Da der i ethvert Tilfælde kun er Tale om en ringe Sum, høist nogle faa Dollars, saa kan en liden Anstrengelse snart bringe Sagen i Orden. Saa snart Betalingen kommer, skal Kvittering blive Vedkommende tilfattet. Send Pengene paa en betryggende Maade, saa de ikke bliver borte undervejs.

Adresse:

A. Throndsen, Box 1014, Decorah, Iowa.

„**Vor Hjemmet**“ et Tidsskrift for nyttig og underholdende Læsning, udkommer to Gange om Maanednen, (omtrent den 15de og 30te) og koster \$2.00 (til Europa \$2.25) om Aaret i Forstud; 7 forudbetalte Exemplarer sendes et Aar for \$12.00.

Adresse:

A. Throndsen, Box 1014, Decorah, Iowa.

Indhold: De to Reiser. — Dr. Martin Luther, hans Liv og Gjerning. — Smaa Betragtninger og Aamærkninger. — Stedmoderen. — Hunden, Ulven og Adselstragen. — Gaade.

R. F. B. Portman, Attorney at Law, Real Estate

AND
LOAN OFFICE,

PHELPS BUILDING,

DECORAH, IOWA.

C. R. WILLETT,
N. WILLETT.

ESTABLISHED
A. D. 1857.

Willett & Willett,

ATTORNEY'S AT LAW,

DECORAH,

IOWA.

H. P. JOHNSON, Sadelmager

Handler med

Sadler, Svøber, Bidstler etc.,

forfærdiger i sit eget Værksted efter Bestilling alle Slags Puder, Sælseringe etc.

Decorah, - - - - Iowa.

RUTH BROTHERS,

DECORAH, IOWA,

handler med Stangjern, Spiger og Glas, Køge- og Kaffeovne samt
Kobber- og Blikvarer, Gaardsredskaber og Værktøi, Bygningsmaterialer,
saafom Binduesglas, Døre, Blinds, Bygningspapir, Blyhvidt og Nlie.

Kobber- og Blikvarer repareres. Tagrender forfærdiges til billige Priser.

R. F. GIBSON,

JUSTICE OF PEACE AND NOTARY PUBLIC,

REAL ESTATE, INSURANCE and COLLECTION,

DECORAH,

IOWA.

Afhandlinger og Fortællinger (6 ældre Hefter af „For Hemmet“)
sendes for 25 Cts. (halv Pris); **Solvtalvisen og den guldne ABC** (to
ældgamle kristelige Folkefange) i et lidet Hefte, 10 Cts. Adresse:

R. Thron d i e n, Box 1014, Decorah, Iowa.

Photograph-Galleri.

Undertegnede har just udfyret det Photograph-Galleri, som før eiedes af
A. B. Adams, med de nyeste, forbedrede Instrumenter og er beredt til at levere
Billeder af bedste Slags. Alt Arbejde garanteres. Et smukt Udvalg af Billed-
rammer, Photograph-Albums og Chromo-Billeder anbefales.

Joe Both fra Sioux City, Assistent.

D. C. Brolaug.

Ovenover H. M. Smiths Store,

Decorah, Iowa.

S. O. Wilson, MERCHANT TAILOR,

ALL WORK GUARANTEED.

Water Street,

Decorah, Iowa.

HALL & BAKER,

LIVERY and FEED STABLE,

Corner of Washington and Main Streets by the Bridge,

DECORAH,

IOWA

For **CANG SAWED LUMBER** and
North-Western **Barb Wire**

—Go to—

Ed. Riley, FLEMMINGS LUMBER YARD,
On Lower Broadway, - - Decorah, Iowa.

L. M. ENGER,
CITY : SHOE : STORE,

handler udelukkende med

Skotsk. Godt Assortment.

Forespørgsler pr. Post besvares hurtigt. — Brevet svarer kan sendes i Posten.

☛ Svarer af større eller mindre Vægt kan sendes C. O. D. pr. Express, naar man opgiver Express Office.

Med Ordres maa følge nøiagtigt Maal af Fodens Længde og Bredde i Tommemaal.

Adresse: **L. M. Enger,**

Decorah, Iowa -

I. L. Taylor, Resident Dentist.

Speciel Omhu anvendes paa Bevarelsen af de naturlige Tænder. Nye Tænder indsættes jaavel paa gamle Rødder, som i Nabninger, hvor ogsaa Rødderne er borte. Tænder indsættes uden Indfatning, om det ønskes. Alle Gummi-Elastikums- eller Rubber-Plader overtrækkes med Guld til Forebyggelse af skarpe Bødsler og anden Uleilighed. Alt Arbejde forsitres at give Tilfredsstillelse.

Office over **BEN BEARS** Clothing Store, Decorah, Iowa.

Tordenkjolds Biografi samt en Reiseskitse fra det hellige Land findes i 29de Bind af „For Hjemmet“. Sendes portofrit for \$1.00.

K. I. HAUGEN.

Dealer in

GENERAL MERCHANDISE,

Decorah, - - - Iowa.

Decorah Business College

tilbyder et omfattende praktisk Kursus for \$30.00 (Terminens Længde efter Enhvers Behov). Man kan begynde naarsomhelst hele Aaret igjennem, og Skolen har ogsaa en Klasse for Damer. Bestyreren er en Bogholder med 35 Aars Praxis. Skolens 9de Aars - Cirkulær sendes til Enhver, som derom henvender sig til Bestyreren

JOHN R. SLACK.

P. H. WHALFN

handler med

Manufactur- og Kolonial-Varer,

Hatte og Huer, Stovler og Sko etc., etc.

Den nye Butik lige over for Haas's Kjødselsag.

Decorah, Iowa.

Wolfs tydte Konversationslexikon,

5 store Rartbind med mange Billeder sælges for \$5.00. Kjøberen betaler
Tryksomkostninger. Den gaar omtrent til 1840.

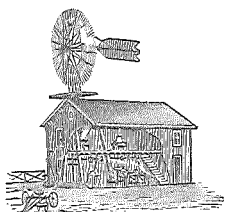
Adresse: R. Thronstien, Box 1014, Decorah, Iowa.

A. C. Smith, M. D.,

Dien- og Dre-Væge.

DECORAH,

IOWA.

Halladay's Standard Geared & Pumping

WIND MILLS,

Feed Mills, Pumps of all Kinds,
Gas and Steam Fittings.

Satisfaction Guaranteed.

A. A. CHANDLER,

DECORAH,

IOWA.

Established

O. D. 1856

PIONEER DRUG STORE

OF WINNESHEIK COUNTY.

E. I. Weiser, Druggist.

Drugs, Medicines, Paints, Oils, Wall Papers, Books etc.

Decorah, - - - Iowa.

Synodens Boghandel

er forsynet med Bibler, Nye Testamenter, Psalmebøger, Skolebøger, Undagtsbøger og anden kristelig Litteratur. Katalog sendes frit.

Bogbinderiet anbefaler sig til Indbinding af Bøger, Tidsskrifter etc., saavel i finere som simple Bind.

Adresse: Lutheran Publishing House, Decorah, Iowa.

F. P. Johnson,

ATTORNEY AT LAW,

Office over Winnesheik County Bank, - - Decorah, Iowa.

G. I. Wendling,

forfærdiger

Kaleschevogne og Buggier

og forøvrigt alleslags Kjøretøier efter Bestilling.
Reparationer udføres.

Verksted paa Hjørnet af Washington St. og Broadway.

Decorah, Iowa.

1862.

1867.

J. J. MARSH,

Decorah, Iowa.

keeps a full line of the leading farming implements. You will find at his warehouse the **Buckeye Seeder**, the **Eagle Adjustable Harrow**, the **Acme pulverizing Harrow**, the **Champion and Brown Corn Planter**, the **Haworth and Brown Check Rowers**, **Mowers and Binders**, **Ellwood and Thompson Corn Plows**, **Horse Hay Rakes** of all kinds, **Studebaker Wagons**, and **Buggies**, **Deere**, **Grand detour**, and **Norwegian Plows**, **Horse Corn Stalk Cutters**, **Feed Grinders**, **Shellers** and c^t.; also keeps the best quality of binding twine.

I do not keep any traveling agent.

Please call, examine goods, and get prices. My Motto: not to promise more than I can do, and do all I promise.

J. J. Marsh.

CITIZENS SAVINGS BANK,

Winnebago Street, - Decorah, Iowa.

organiseret under Statens Lovs Love, den eneste Sparebank i Winnesheit County, driver almindelige Banktransaktioner, sælger Pengaanvisninger ved Berter eller Post-Ordre paa alle Steder i Norge og Sverige til laveste Pris.

Rente tilstaaes paa Indskud.

Der udføres rentebærende Sparebøger, hvori til enhver Tid indskrives Indskud, smaa eller store, og der tilstaaes 4 pro Cent aarlig Rente, som betales 1ste Januar og 1ste Juli af alle Beløb, som da staa i Banken. Renten bliver adderet til Indskuddet eller kontant udbetalt til Indskydere efter Behov. Indskud kan udtages igjen naar som helst. „En Daler sparer er en Daler vunden“, og der er ingen bedre Maade at gjøre dette paa end at indskrives den i en rigtig Bank.

500 Indskud omfies, note eller smaa. Penge til hvilken som helst Beløb udblaanes mod betryggende Sikkerhed.

George Phelps, Præsident.

A. F. B. Fortman, Vice-Præsident.

C. W. Burdick, Kasserer.

E. J. Curtin, Assistent-Kasserer.

Mask Skredderwerksted.

LEE BROTHER'S,

Merchant Tailors.

Et godt Udvalg af importerede Tøier haves altid paa Dplag, og alt Arbejde ordnes at være af bedste Slags.

Verksted i Water Street, straks over for Winnesheit House, Decorah, Iowa.